MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Ronda de Sant Pere, 3 Telèfon 22592 : Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VIII. Núm. 360-Barcelona, dijous, 9 gener 1936

A la pàgina 2:
Azaña i la Xirgu, vistos pel xofer d'aquesta, per Jaume Passarell.

A la pàgina 5:
Antonet, per Joan Tomàs.

A la pàgina 7:
Individualisme dels nostres constructors urbans, per Nicolau M. Rubió.

A la pàgina 8:
El festival de la S. I. M. C., per J. Petit.

REPÚBLICA I CATALUNYA

Per una política de creació

Fa tres setmanes ens referíem, des d'aquest mateix lloc, a les possibilitats polítiques que obria el govern Portela. La situació, contra el que molts esperaven, ha millorat notablement. Avui, prescindint de posicions intransigents, ben explicables però tanmateix injustificables, tothom es mostra d'acord que el cop mestre de rompre el bloc ha permès alliberar la República d'una situació difícil i possibilitar, d'aquesta manera, un retorn a la normalitat constitucional.

Malauradament, el nostre país és ple de problemes previs, senyal evident que estem lluny de viure en plena normalitat. Els problemes previs, amb llur anguniosa paralització, ens impedeixen tot contacte amb la realitat, més enllà del sistema, de la cleda o, simplement, del partidisme. La política, que tradueix la necessitat, gairebé geomètrica, de l'ordre humà, no vol mai tancar-se dintre la rigidesa de fórmules sistemàtiques. Si el règim republicà ha de prevaler, si com a fórmula política ha de trobar l'aquiescència de grans sectors d'opinió pública, ha de tenir la necessària elasticitat que el posi al marge de la indispensable passió democràtica. Abans que res, allò que interessa a la República són doctrines, homes i partits que la serveixin.

La República, a Espanya, vingué com una reacció violenta contra la manca de governació del país. La monarquia, com a fórmula política, havia passat pels avatars més innobles i caigut, finalment, en l'esterilitat. Un país sense patriotisme, sense abnegació de les classes directores, sense dinamisme, governat amb els tòpics més abjectes, heus ací el balanç monàrquic l'any 31. Llavors la República, en un vast sector d'opinió pública, significava clarament una política de tipus contrari. La monarquia, en desentendre's de la riquesa del país, havia perpetuat un sistema social caduc. La República, en democratitzar el règim de propietat, permetria l'ascensió de milers i milers de famílies. La República significava, en aquest aspecte, la normalització europea. Amb la creació de les lleis socials, l'obrerisme trobava una ocasió per desentendre's de lluites civils duríssimes i la República obria el camí a una reivindicació humana.

L'esfondrament de la monarquia significava el canvi d'organització centralista de l'Estat espanyol. Les nacionalitats hispàniques podien governar-se autonòmicament, com un pas cap a la fórmula federable.

El Parlament devia ésser la base del règim. Privat d'una Assemblea que el controlés, el Parlament adquiria un compromís superior al dels altres parlaments. Ultra la col·laboració o la crítica del govern, li restava una funció, indefinida però indispensable, de salvaguarda del règim.

No cal repetir ara les causes que motivaren el fracàs de tota una experiència. Sobretot hi hagué una profunda agitació espiritual, que malbaratà els millors propòsits i desvià l'impuls original dels homes i dels partits i, amb ells, del mateix règim.

Creiem que ha arribat l'hora de les rectificacions. En un país de règim parlamentari, deuen unir-se les afinitats en bé de l'obra comuna. La República ha de crear un ambient que la faci possible, una doctrina que la defensi, unes capes socials que la serveixin. La República serà dels professors, dels funcionaris, dels burgesos o dels obrers. L'impossible fóra sobreviure enmig de la indiferència general, mancada d'opinió i de dirigents.

Només dos anys d'interinitat republicana han palesat fins a quin punt el règim pot trobar, en l'opinió pública, una assistència generosa. Els partits republicans han de consolidar aquest fervor popular creant, al costat d'ell, un moviment ideològic i polític que en sigui el suport real. El perill en què incorren els partits republicans és abocar-se a la lluita partidista i caure en el descrèdit i la inanitat ideològica. El segle XIX espanyol és una magnífica lliçó de com es perd un règim sense suport ideològic. En tot aquest segle veiem personalitats remarcables en aspectes determinats. Però només hi ha tres homes que políticament restaren al marge de la incipient política partidista: Prim, Pi i Margall i Cánovas. Foren els homes que encarnaren els tres grans moviments vuitcentistes i que han deixat un solc més profund. Però, mancats de seguidors i de força irradiadora, llurs doctrines perderen la vitalitat.

La República no deu circumscriure's a un partit. Ha d'ésser un vast moviment espiritual estructurat políticament per resoldre els problemes hispànics. El republicanisme ha de crear un nou patriotisme, un nou Estat, un nou concepte d'Espanya nació. Sense aquestes idees-força, la República seria un petit negociet a mans d'uns quants vius.

No cometrem l'error de creure que els problemes que es plantegen a Espanya siguin indiferents a Catalunya. No. Potser la realitat és aquesta: lligats com estem amb Espanya per una sèrie de problemes polítics i socials, els nostres propis problemes tenen un matís, a voltes una realitat, que els fa completament diferents. Potser la realitat dels partits, la seva lluita, es plantejà a base d'un problema fonamental: el catalanisme.

Ja fa alguns dies, el senyor Amadeu Hurtado va pronunciar un discurs d'obertura de curs a l'Acadèmia de Jurisprudència. Com totes les oracions del senyor Hurtado, aquesta tenia aquella sòlida arquitectura ideològica, aquell interès humà, aquell fervor cívic, que apassionen tant els auditoris. Però el discurs tenia un abast, un considerable abast polític. En parlar del Dret català, el senyor Hurtado, amb gran fermesa, va plantejar el problema enter del catalanisme.

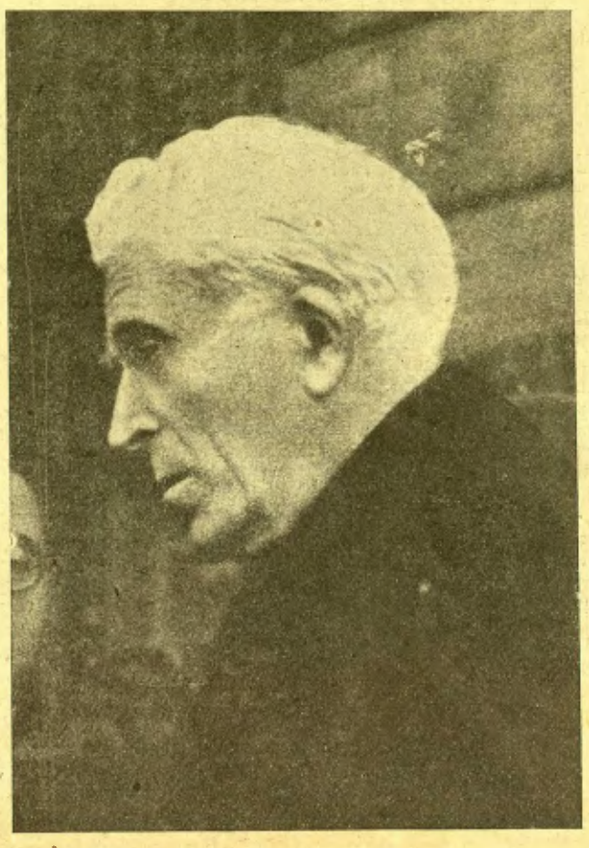

Portela

Glossant el discurs podríem escriure pàgines senceres. Però la urgència del tema ens obliga a restringir-nos. El renaixement polític català recolza damunt bases literàries i jurídiques. El romanticisme literari va actualitzar el medievalisme i a Catalunya, com a tot arreu on existia un problema nacional, es van evocar passades grandeses, que serviren d'escenari als nostres primers renaixentistes. Però el catalanisme polític necessitava quelcom més que grandeses passades. El fet diferencial català—segons ells—continuava vivent i havia arribat fins a nosaltres a través del Dret català. Durant anys i anys, la batalla del Dret català fou el gran clarí de les reivindicacions catalanistes.

El nacionalisme de Prat de la Riba té un gran fons d'argumentació jurídica. De fet, el nacionalisme català, tal com ens l'han ensenyat a tots, treia el seu orgull de la secular aptitud jurídica i social del nostre poble.

El senyor Hurtado posava de relleu la manca de sinceritat dels qui, dient-se defensors d'un Dret català inadaptat, es rebellaven contra els qui pretenien servir-se del Dret per resoldre un plet social. I seguidament combatia amb força els que, per defensar llur posició, pretenien recloure el Dret en fórmules estantisses, quan la seva justificació està, precisament, a adaptar les necessitats polítiques i socials canviants a l'ordre social existent.

FERMÍ VERGES

(*Segueix a la pàgina* 8)

Els Dijous — Blancs

MAGIA

La nina de drap, el cavall de cartó i el gos de peluix esguarden amb ulls mofetes el matrimoni jove que acaba de col·locar-los al balcó, com volent dir, a desgrat de llur condició ínfima, que serven damunt la parella un imperi tan llarg com la vida. La costella, la mitjana i la cansalada de massapà, els alls i els ous de sucre, les unces, les piastres i els cigars de xocolata són idèntics als que, vint anys enrera, els havien enfitat; solament els llibres d'estrenes amb llurs tintes llampants i llurs dibuixos retallables i mòbils els donen la sensació de novetat veritable.

—En què penses?—pregunta ell.

—En no res i en tot, però, si vols que et sigui franca, et diré que recordo un sotrac de la meva infantesa que cada volta se'm rememora amb més força. A vuit anys, jo ja sabia el secret de l'encís d'aquesta nit i vaig sortir amb el pare a tirar la carta de la meva germana petita. Tot el que ella demanava li fou comprat amb escreix, perquè els reis sabien que estava malalta i s'hi volien lluir. En canvi, vaig notar que, a mi, m'escatimaven els presents, fins una panereta de labors que desitjava, i de bona fe hauria volgut fer-me un bony o trencar-me una cama per tal de provocar l'esplendidesa reial, però vaig tornar a casa tan bona com n'havia eixit.

—Tan bona, no; una mica més dolenta.

—O una mica més femenina. Molt femenina! Només t'ho conto perquè em sembla que la nena té un paquet de menys que el nen i m'esvera imaginar que se li desvetllin aquells mateixos sentiments.

—Això rai! Partirem els llapis de colors.

—Però l'un dels dos es quedarà sense estoig...

—I tal! Doncs corro a anivellar-ho.

Camí de la botiga d'objectes d'escriptori, el rei d'una nit de gener passa per davant de mil i un aparadors, i les joies, les pells, les sedes, els mantells, els moneders, les flors li supliquen: «Compra'm per la teva dona», «Compra'm per la teva dona», «Compra'm per la teva dona», i en el vertigen, fins creu llegir les sollicituds persistents en els tubs neon dels establiments i en els grans rètols lluminosos de les cornises, mentre una veu dolça li repeteix pels seus dintres: «Molt femenina», «Molt femenina», «Molt femenina».

Sense poder assegurar que hi hagi anat pels seus propis passos, es troba davant un taulell de perfumeria, on uns promesos pregunten el preu d'una essència de moda, i només té esma per demanar: «Un flascó com el que aguanta aquest jove». En adonar-se que el promès regateja, paga el seu flascó i fuig rabent, fins que s'asseu al costat d'una vitrina de roba interior de senyora, meravellat de la seva gosadia. El dependent, amb un somriure de conill, li diu més que tot el que podria dir-li amb paraules malicioses, però el rei d'una nit de gener es defensa bravament i esquiva totes les suspicàcies tan sols assenyalant amb el dit dos models d'una gran honestedat.

Quan penetrà, de bell nou, a l'habitació de les imminents sorpreses, la seva muller ja comprengué que, a més dels llapis de colors, portava alguna cosa per ella, però es fingí distreta, trencà els cordills apressadament i es lliurà a l'espasme. I encara insinuà:

—Si et sembla, aquesta nit em posaré la blava, i deixarem la rosa, intacta, entre les ofrenes màgiques d'aquesta matinada.

També aspirà el perfum, bo i evocant Petrarca:

Amor m'ha posto come segno a strale,
Come al Sol neve, come cera al foco
E come nebbia al vento...

S.

MIRADOR INDISCRET

Un símptoma de repòs per a M. Chiappe

Es hoste de Barcelona, aquests dies, el senyor Jean Chiappe.

Combatut amb la màxima duresa pels adversaris i elogiat amb intensa passió pels amics, el famós ex-prefecte de Policia de París, actual president del Consell Municipal d'aquella ciutat, és, evidentment, una força.

Ho és — i prescindim de la seva ideologia — perquè és llest, perquè és simpàtic de tracte i perquè és hàbil.

Ho és, també, perquè ningú no coneix millor que ell els *dessous* de la política del seu país.

Per això, entre altres raons, no n'ha volgut dir res als periodistes que han anat a interrogar-lo.

Per això i perquè ha vingut a Barcelona a fer de turista, exclusivament a fer de turista.

—Procuraré no veure les autoritats ni el cònsol de França fins al darrer moment—digué—. No estic per banquets, ni per recepcions, ni per cotxes oficials. Vull menjar en *bistrots* i passejar a peu o en taxi. Passar vuit dies a una ciutat on els guàrdies no em saludin, serà per a mi un símptoma de veritable repòs.

Petites observacions

Les impressions que M. Chiappe s'endurà de Barcelona són, en gran majoria, excellents.

Ha fet poques observacions que no hagin estat absolutament favorables.

Només li ha estranyat, per exemple:

Que els guàrdies de seguretat vagin encara amb tercerola;

El nombre de papers que la gent tira a terra;

L'abundància de rosses oxigenades; i

Que, a la nit, molts pares—obrers gairebé sempre—portin amb ells llurs fills de curta edat, i sobretot que els portin a llocs com el Kursaal i la Criolla.

El mariner i la criatura

Al Kursaal, del carrer de Guàrdia, un matrimoni obrer estava, en efecte, amb una criatura de set o vuit mesos, contemplant l'espectacle des de primer rengle de pista.

La criatura dormia.

De sobte, es desvetllà. Mirava encuriosida a dreta i esquerra.

Els pares estaven lliurats completament a les gràcies (?) d'una cupletista.

Un mariner jove que seia a llur costat, començà a acaronar la criatura, a donar-li la mà.

El mariner i la criatura s'avenien...

El mariner va acabar demanant a la mare que li deixés aguantar la criatura.

—Sí, sí; teniu!—féu la mare.

El mariner va passar-se mitja hora amb la criatura damunt els genolls i fent-li festes.

Segurament mai no s'havia divertit tant, al Kursaal.

Ni M. Chiappe i la seva senyora no s'han divertit mai tant, tampoc, a un cabaret, com aquell vespre admirant el mariner i la criatura.

Però... no hi ha calefacció

Heus ací algunes de les bones impressions de M. Chiappe sobre Barcelona:

El sol i la temperatura.

Les Rambles.

Els llagostins.

La forma com la circulació rutlla sense zones de pas assenyalades amb claus per als vianants.

El Pati dels Tarongers de la Generalitat.

Els jardins de Montjuïc.

Santa Maria del Mar.

El Paral·lel.

Sant Pau del Camp...

—Aquest claustre i aquesta església m'imposen!—digué M. Chiappe—. De vegades, penso que potser acabaré els meus dies en un claustre com aquest. Però... no és fàcil, no! Als claustres no hi ha mai calefacció.

Per a compendre Catalunya

—El poble català és un poble sà.

Es la reflexió que ha fet més sovint monsieur Chiappe.

L'ha feta assistint a un espectacle d'un barri popular, on el públic estava compost gairebé tot de menestrals.

—A París, aquests llocs els vaig haver de clausurar perquè el públic era pitjor que l'espectacle.

M. Chiappe va entusiasmar-se d'una manera especial per la sardana, el diumenge passat al Parc.

Quin ball! Quina música!

Cada dia ha demanat:

—Toquen sardanes a algun indret, avui?

Algú li traduí els versos de Maragall sobre la sardana.

M. Chiappe volgué apendre'n un tros:

...Es la dansa sencera d'un poble
que estima i avança donant-se les mans.

—Mai com ara he comprès aquest país!—exclamà.

Admiració guardada en disc

Aquella admiradora de Margarida Xirgu que va obsequiar-la a Sant Cugat del Vallès, durant un intermedi, amb un concert d'arpa — com ja vàrem contar —, ha donat novament senyals de vida.

Un altre concert?

No. El mateix.

Però en disc.

Un disc impressionant expressament i dedicat a la gran actriu.

Acompanyava el present una recomanació: era millor fer servir agulles velles, i un altre present, una capsa amb agulles, velles, naturalment.

L'escarmentada

Fa uns dies, una venedora ambulant agraïda deixà al local de les Japs un cistell de carxofes a la consignació de la senyoreta Margarida Escoda i, en arribar la destinatària, el conserge li'n féu present:

—*Un pequeño obsequio de una vendedora ambulante...*

—*Ah, no; esta vez no se me engaña!*

—*Le aseguro, señorita, que son unas alcachofas muy sanas!*

—*Bien, sea; pero conste que no se me olvidan aquellos turrones que resultaron ser ladrillos!*

Confirmació

Decididament, els sitgetans, d'un quant temps ençà, s'han convertit en persones grates a la loteria. Quan encara és fresc el record de la «grossa» de Nadal que fa dos anys es convertí en l'element publicitari més fantàstic i insospitat de la vila de Sitges, ara novament hi ha tornat a caure la primera del darrer sorteig. Unes tres-centes cinquanta mil pessetes.

Es el que diuen els de l'Atracció de Forasters:

—Quan vàrem adoptar l'adjectiu de *platja d'or* ja sabíem el que ens fèiem.

Partidistes cent per cent

Si això de treure la rifa hagués estat per Nadal, s'hauria reproduït la invasió de fotògrafs i periodistes de l'any 33, però aquesta vegada els encarregats de recollir les emocions han estat els corresponsals literaris dels periòdics de Barcelona, un dels quals feia acabar així la seva comunicació:

«Els pradistes estan molt contents, perquè tots els afavorits per la sort són gent del Prado.»

Això, no s'arribà a publicar, perquè llegit a uns quants quilòmetres de distància, no s'entén; però llegit des d'«El Retiro» — el bàndol contrari — s'entén massa i tot.

Un nom que fa la cosa

Un dels sitgetans afortunats — amb cinquanta mil pessetes — en el sorteig del dia 2 és un sabater que anunciava la seva professió mitjançant un retolet que, al costat d'una creu roja, resava així: «*Clínica de calzado*».

Un bromista, assabentat de la notícia, deixà anar la següent allusió:

—Sempre m'ho havia pensat que en aquesta clínica acabarien fent una bona operació.

Disbauxadors

Els sitgetans, que veien com el tradicional Carnaval anava de baixa, estan molt animats perquè creuen que els afavorits per la Rifa de Cap d'Any faran un vaitot i es tornaran a organitzar les cavalcades i comparses que tanta anomenada els havia donat anys enrera en competició amb la célebre comparsa del Viladot, de Vilanova. De moment, la nit de Reis ja començaren a disfressar-se de personatges màgics i repartiren joguines. El conserge de la Lliga, èmul d'En Bausili, se'n mostrava disgustat:

—Si ja se'ls gasten ara, per la Candelera no tindran ni cinc!

Totes les generacions

La Vidua Alegre ha estat projectada la darrera setmana al Kursaal amb els diàlegs doblats en castellà. Invariablement, en totes

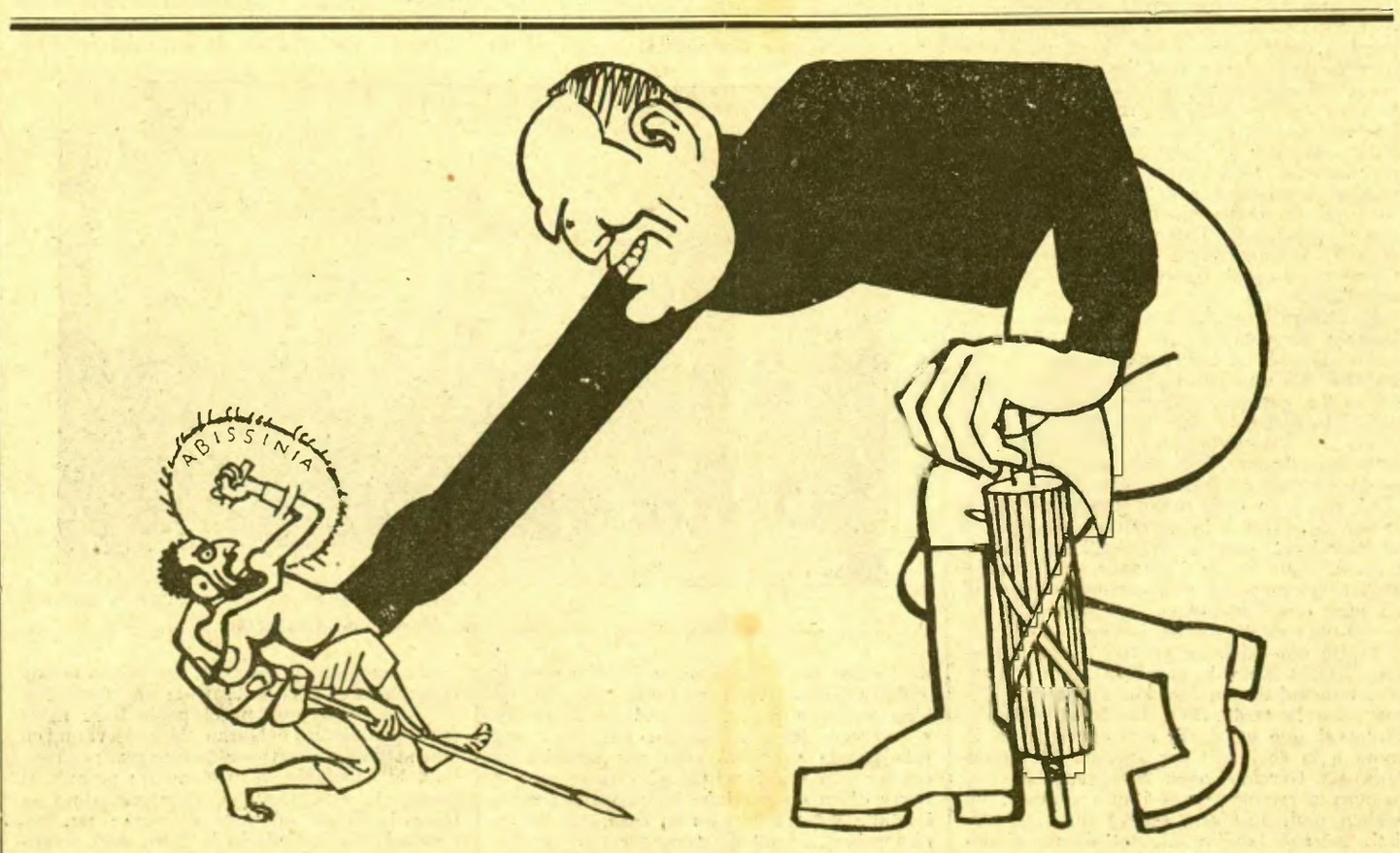

Ja afluixarà, ja!

les sessions una gran xiulada saludava aquesta desconsideració a la cultura mitjana del públic. Un senyor reposat volia iniciar una contraprotesta, però retrocedí:

—No us cregueu, que a mi tampoc no em fa cap gràcia: sembla una pellícula empeltada de putxinellis!

Prodigi d'interpretació

Tothom s'ha fet la mateixa pregunta: quan hi haurà eleccions? I, en cada partit, els presumptes candidats i els propagandistes del segon i del tercer *team* deuen estar ja preparant els discursos.

Potser també els hauran de preparar alguns redactors de diaris, encarregats de fer la ressenya dels actes.

A propòsit d'això, recentment explicava un cas, no pas infreqüent, una personalitat del món artístic, redactor de *La Veu* en els temps de la Solidaritat Catalana:

—Penseu que hi havia un equip de mitja dotzena d'oradors, que en un mateix dia parlaven en una altra mitja dotzena de locals de les barriades, i, és clar, feien el mateix discurs en cada local. Però el pobre redactor, en fer la ressenya, havia de pescar sis idees, o almenys sis frases de cada discurs, perquè semblés que cada orador feia sis discursos diferents. Hi havia sobretot un metge, que només deia una sola cosa. Per a explicar la Solidaritat Catalana, parlava d'una casa, on vivien, un conservador al principal, un regionalista en un altre pis i un esquerrà, naturalment, al pis de sota el terrat; es calava foc i tots s'ajuntaven per apagar-lo, i, dominat l'incendi, cadascú se'n tornava a casa seva. Ell només deia aquesta sola cosa, i us n'havíeu d'inventar cinc més! En aquell temps, un faetó ens duia a tots, oradors i redactor del diari del partit, d'un lloc a l'altre. El metge, abans de sortir, no oblidava de remarcar: «Vindrà Tal a pendre els discursos, eh? M'agrada que ho faci aquest xicot, perquè m'interpreta.»

«Oli en un llum»

Un metge, actualment un famós psiquiatra, en les primeries de l'exercici de la seva carrera, essent metge municipal i veient-se obligat a visitar-ho tot, es trobà amb uns clients que vivien en una barraca de Montjuïc. Aquesta família es componia d'un matrimoni relativament jove i d'un vell, pare d'un dels cònjuges. Aquest pobre vell, ferit de mig cos i bavejant, era una càrrega per al matrimoni, que amb el migrat jornal que guanyava el marit a penes podia suportar les despeses exigides per la malaltia.

Cada vegada que el metge el visitava per alguna indisposició, el matrimoni insinuava al metge que donés a l'avi una medicineta que li alleugerís la vida.

—El pobret ja no fa res en aquest món, sinó patir. No es pot moure, a penes se l'entén. Seria una obra de caritat per a ell i per a nosaltres.

El metge, poc parlador de mena, protestava amb monosíllabs d'aquelles idees tan poc humanes, sense accedir mai, naturalment, a les proposicions que li feien.

Una vegada que el cridaren per una indisposició lleugera del vellet, tornaren a posar-li el mateix disc amb més insistència que mai. El metge no respongué ni un sol mot i li féu la recepta; però l'endemà es veié desagradablement sorprès amb la papereta de defunció de l'avi per a signar-la.

—Pobre home!—pensà el doctor—. Per fi!

I no es preocupà més del fet. Al cap de vuit dies comparegué la dona a casa del metge amb dos capons.

—No sap, doctor, si n'hi estem d'agraïts. Aquella medicineta va anar molt bé. A la primera cullerada, *oli en un llum*.

El doctor jura que aquells capons no se'ls va pas menjar.

«Pa tu madre»

En un poble de la formosa regió llevantina, cada any, per Tots Sants, es representava el *Tenorio,* obra obligada en la dita època, per un popular aficionat indígena, que, imposat del paper de Don Juan, quasi quasi el féu extensiu a tots els ordres de la seva vida.

Els altres personatges eren encarnats pels estudiants locals, que es *sacrificaven* en profit de l'esmentat aficionat.

Un any en què els obsequis foren bastant abundants, al final de la representació els exhibiren al públic perquè pogués apreciar llur qualitat i varietat. Una capsa de cigars fou, materialment, assaltada pels estudiants; un tall de vestit que l'obsequiat agraí amb tota l'ànima, puix li feia bastanta falta; unes quantes coses més de poca importància, i... una corona, una corona grossa, fantàstica, amb la corresponent targeta que llegí mentalment, i després, tirant el cap enrera, traient el pit i avançant unes passes vers el prosceni, féu un sanglot i, amb un to dramàtic que ens recordà el malaguanyat actor còmic Pedro Zorrilla, repetí amb veu alta la inscripció de la targeta, que deia textualment: «*Pa tu madre*!»

Canòdrom Guinardó

CURSES DE LLEBRERS

tots els dissabtes a la tarda, diumenges i festius matí i tarda

Grans curses de llebrers

GUTENBERG, S. A.

Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723

BARCELONA

Azaña i la Xirgu, vistos pel xofer d'aquesta

PRÒLEG PEL MEU COMPTE

Jo no he tingut mai cap tracte amb la Xirgu. O amb la senyora Margarida, com l'anomenen familiarment els seus veïns i coneguts del carrer de Santa Madrona, de Badalona, on té casa posada i de propietat —la Torre Blanca—, fa molts anys, i en la qual passa les curtes temporades de lleure que el tragí del teatre li permet de fruir. O amb la Margarida, com li diuen, encara avui, amb un afecte ranciejat pels anys, els pocs supervivents d'aquella companyia d'aficionats badalonina que capitanejava l'impressor Cases—ja mort—i que tots els diumenges representava obres de teatre català al desaparegut centre catalanista Gent Nova.

El xofer de la Xirgu

La Xirgu, aleshores, era una noia. Però, com a compensació, ja era una primera actriu de cap a peus, de les que permeten al crític o al ressenyaire teatral poder estendre als seus peus la catifa molsuda dels elogis més entusiastes a cor què vols, sense el perill de fer el ridícul.

Li mancava, només, la consagració o, en termes més castissos, l'*espaldarazo* oficial dels públics, un cop aquests es senten vençuts, guanyats pel lluquet diví de l'art.

A la Xirgu, però, li ha succeït el mateix que al bon vi: amb els anys ha guanyat de qualitat. El seu art, degudament fermentat, s'ha fet més pastós, i avui és una filigrana o un brodat subtil, teixit amb les essències artístiques més pures i més fines.

Cosa que, certament, no ha succeït amb altres artistes considerats com a eminents, per als quals el súmmum de l'art dificilíssim de la interpretació ve a ésser un mecanisme derivat de la ventriloquia, si bé amanit amb esgarips i ganyotes melodramàtiques, per tal de dissimular-lo i fer-lo passar per moneda artística bona.

Fem un salt. La Xirgu passa dels escenaris de les societats als teatres de Barcelona, i després esdevé l'actriu de primer rengle del teatre castellà.

Dignifica tot el que toca; eleva el nivell del gust del públic. Li serveix els plats teatrals més exquisits. Mai no l'adula. No li fa concessions, i demostra, una vegada més, que no li cal aquest recurs suspecte per a conquistar-lo. Es més, crea un públic de selecció. I tampoc no es preocupa d'estar bé amb determinades situacions, com han fet d'altres artistes. El culte sincer de l'amistat la perjudica. En un ambient tan enrarit com és el teatre, aquesta qualitat constitueix una excepció sorprenent.

LA XIRGU VISTA PEL SEU XOFER

Catalana i recatalana, malgrat d'haver-se incorporat al teatre castellà. Pel seu tarannà, que no es torça ni es doblega. Badalonina també, pels seus afectes, per les seves preferències? Ja veurem que sí.

Encara noia, la noia menestral i senzilla del carrer de Jaume Giralt, que aprofita els intervals dels assaigs per a fer puntes o llana, però que ja despunta com una bona actriu, cau a Gent Nova. Els badalonins s'adonen immediatament que darrera aquella doneta hi ha una artista important, i la porten en palmes. Es llur actriu mimada i l'amiga cordial de tothom. Fora de l'escenari és una xicota com les altres, potser encara d'aspecte més modest. A l'escena, la seva figura s'engrandeix. La seva veu, que és com tantes d'altres, pren un to avellutat, de carícia, o bé agafa accents impressionants. Neix l'actriu tràgica? Els seus companys del Centre no ho creuen pas així, sinó que la comparen, estirant més el braç que la màniga de l'afecte i de l'admiració, amb la Vitaliani, que aleshores sol donar representacions de teatre, tots els dijous, al vell Zorrilla.

La Xirgu esdevé, més tard, una actriu famosa. Es compra una casa al poble, situada de cara al sol, prop del mar, i s'hi instal·la. Té una barca. Passa tot el temps que pot a casa seva. Caça un minyó trempat, a la Plaça de Casa la Vila, el fa xofer seu i se l'emporta per tot Espanya. El torna transformat, i els dies que té de lleure es fa escoltar de tothom al cafè.

El seu auto que, molts dies, travessa el carrer de Prim i la carretera, en direcció a Barcelona, esdevé un atuell familiar a tothom, com ho és l'autobús de Tiana a Mollet. Quan passa pels carrers, sempre hi ha algú que l'assenyala amb simpatia:

—*Goita*; és l'auto de la Xirgu.

Ve un dia—això ha succeït no fa molt—que a Gent Nova la conviden per a donar-hi un recital de poesies. Ha d'ésser un diumenge a la tarda. Fet. La Xirgu aprofita l'interval que va de la representació de la tarda a la de la nit per anar-hi. Hi arrossega En García Lorca. S'engresquen. Comencen a recitar versos i més versos i no acaben mai. La festa esdevé un acte cordial, gairebé familiar. I, tot d'una, s'adonen que és tard i han de fugir corrents, cap a Barcelona. Això no és badalonisme, i del bo? Algun altre artista, i del país, en casos semblants s'hi hauria presentat donant-se aires d'ésser sobrenatural.

* * *

Si s'escau, un dia, que parleu amb el xofer, us sobtarà la simpatia i l'afecte amb què parla de la *mestressa*. Us dirà, si fa no fa, les coses que hem deixat apuntades i algunes més. Aquella vella sentència segons la qual no hi ha gran home possible per al seu ajuda de cambra, queda convertida en un solemne paper mullat. Constatar aquest fet sempre fa bonic.

—La *mestressa* es dóna importància?

—I ca!—contesta amb rapidesa—. Es la mateixa d'abans. En l'únic que ha canviat és en la roba i que ara va amb auto. Pel demés...

Aquest *demés* vol dir el següent. Que una de les coses que li agrada més és anar a reposar a Badalona; que la vida d'hotel, els trasbalsos de les *tournées* són cansats i desagradables; que saber que un cop acabada la feina pot anar a descansar a casa seva, davant del mar blau i d'aquell sol que bon punt treu el morro darrera l'aigua ja es daleix per escampar els seus raigs pel carrer de Santa Madrona, la reconforten. Les temporades, curtes, de lleure i de repòs; el bany, són uns reconfortants, uns tonificants inapreciables. La llàstima és que han d'ésser molt espaiades.

El xofer, amb la seva gorra de quadrets, de visera llarga, de corredor ciclista francès, algun que altre vespre fa tertúlia amb uns quants companys d'ofici als pòrtics de can Vidal, i no s'expansiona gaire si no està segur que l'heu d'escoltar de bon grat.

En aquest cas s'hi deixa anar i explica anècdotes. Més que de la mestressa, dels personatges que la rodegen. De Benavente, Rossinyol, el marquès de Premio Real, etc. Per a En Rossinyol la Xirgu sentia una gran simpatia; estimava, però, més l'home, amb les seves dites, que no pas l'autor. Per a Benavente, sent el respecte i la consideració que cal sentir per l'autor consagrat. Premio Real era l'element pintoresc de la tertúlia.

—Feia molt bonic—diu—veure En Rossinyol, amb la pipa apagada als llavis, al camerino de la mestressa. Sempre anava brut. Duia el barret esfilagarsat, la corbata torta, unes enormes genolleres als pantalons i botines de goma, xerricadores. S'asseia al costat de l'home tocat i posat, correcte i efeminat que era el marquès de Premio Real. Rossinyol era deixat de mena i no li venia d'una dotzena de taques. El marquès frisava d'angúnia al seu costat. Rossinyol, que no tenia manies, deia el que li venia a la boca.

—*Marqués, aun le gusta ir a bucear por los barrios bajos?*

—*Qué se le va a hacer, don Santiago*!

—*Ah, malo, usted corrompe a la juventud*!

—*Ella me corrompió a mi primero y me vengo. La venganza*—afegia—*es el placer de los... marqueses.*

En efecte, el marquès, a les nits, tenia el costum de rodar pels barris baixos de Madrid, a la recerca d'amistats suspectes. Era popular i quan passava per certs carrers la quitxalla li cridava, des de les cantonades, una paraula de sentit equívoc.

Ell es tombava, els amenaçava amb el dit i els deia:

—*Cuidado, chiquillos, así empecé yo*!

Ara que la Xirgu, ací i arreu, és una dona de sa casa; tot el més de tertúlia o penya d'amics escollits. Les anècdotes floreixen entre els personatges, al seu entorn.

El xofer es resisteix a contar-ne de l'Enric Borràs. Només n'hi podem pescar algunes. S'havia de representar una comèdia de Lope. Borràs havia de recitar una llarga tirada de versos. I s'entestà, no sabent probablement què fer de les mans, que li deixessin desgranar una cistellada de garrofes. Hi hagué molta feina a convèncer-lo que no ho fes. I quan li proposaren de representar un paper de fill de la Xirgu s'hi va avenir de seguida.

—Oh, l'eterna joventut!

* * *
* * *
* * *
* * *

Les dones, els pescadors, la gent de l'art, els assenyalaven amb el dit, amb sorpresa:

—L'Azaña!

Feia una vida molt retreta. Sortia molt poc. Però, en canvi, a casa la Xirgu hi entrà tothom qui va voler, i tots foren ben rebuts i ben tractats. Azaña tenia una frase amable, una tustada amical, o un somriure franc per a tots.

Els pescadors, encisats, li enviaven cistells plens de peixos triats. No se sap qui, hi trametia rams de flors, per la seva senyora. Els amics o simpatitzants de fora li enviaven obsequis. Un dia, hi arribà un cove monumental de taronges.

Els dies de festa era una processó inacabable de visitants que hi anava. Tots, gent del poble o menestrals. En sortir-ne, no sabien avenir-se de l'acollida amable que els havia fet.

—Aquest és l'home ferotge que ens havien dit?

Un dels dies s'hi presentà un pobre home, un infeliç d'aquests que tiren l'art.

—*Quién es?*—va preguntar la minyona.

—*Un pescador*—va respondre.

—*Pase.*

L'home, és clar, va passar. Ja ho crec! I de pressa. No podia oferir-li res, car no tenia res. Només volia veure'l, contemplar-lo de prop. També estava poc o molt infectat de la llegenda calumniosa. Parlà amb Azaña i aquest el convidà a dinar.

Jo, naturalment, no sé el que digueren. Només sé una cosa. Que aquell bon home, en sortir de casa la Xirgu, només sabia dir això:

—Al que em digui que el senyor Manuel no és una bona persona, li tallaré el coll!

L'endemà, tota la gent de l'art, aquesta gent gairebé naufragada—ex-homes i ex-dones—, que semblen russos, que arrosseguen penosament, amb l'estrop aferrat al pit, la feixuga corda al final de la qual hi ha lligada la xarxa, també eren azanyistes. I ho eren molts pescadors i molts obrers.

* * *
* * *
* * *
* * *

JAUME PASSARELL

Catalunya i avant!

Francesc Pujols ha dit alguna vegada la seva confiança en els destins universalistes de la nostra terra: Catalunya, com l'Alemanya dels Spengler de tota mena, està destinada a dominar el món. Els catalans han d'arribar a ésser tan considerats arreu del planeta que dia vindrà, segons el dir de l'autor de *L'Hegemonia Catalana en la Política Espanyola,* que, anant pel món, tot s'ho trobaran pagat. Esplèndid esdevenidor el nostre! Aquesta no deu pas ésser tan esbojarrada predicció com pot semblar al primer cop d'ull, perquè el cert és que a hores d'ara els catalans ja, anant pel món, i àdhuc sense moure'ns de casa, tot ho tenim cobrat...: tot és començar.

Per a recolzar aquesta encoratjadora profecia, el fundador de la Hiparxiologia afegia, entre altres arguments, que el predomini mundial dels catalans havia començat per la Península Ibèrica amb la susdita hegemonia política, la qual aniria tan lluny que, temps a venir, totes les terres castellanes parlarien l'harmoniosa llengua d'Auziàs March i de Jacinto Verdaguer. Són els bascos i els catalans els que han fet l'Espanya moderna; per tant, no veient-se cap entorpiment a aquesta línia de conducta, és de suposar que ni el poble basc ni el poble català no deixaran de perseverar en aquest faisonament de les terres peninsulars, la Lusitània inclusivament; perquè, si decaiguda està Castella, decaigudíssima es troba la llenca atlàntica d'Ibèria: tan necessitada de fecundació la terra de Cervantes com la de García de Resende.

JOAN SACS

(*Segueix a la pàgina 8*)

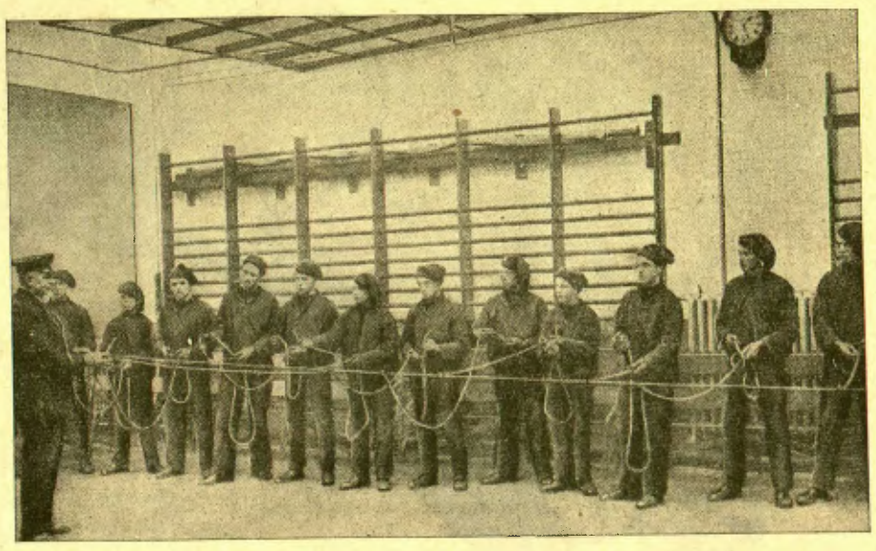

Els mariners de l'Escola de Marina de Gravesend

L'APERITIU

Els Reis americans. — Jo he estat un cantor apassionadíssim, tan apassionat com el que més, de la imatgeria animada que Walt Disney y Fleischer han dut al cinema. En aquestes mateixes pàgines, he dit de Disney el que potser no m'atreviria a dir de cap artista contemporani. I ara no em desdic de res, el meu entusiasme pels bons films de ninots que vénen d'Amèrica no té límits. Però una cosa són aquests films, i una altra cosa és la manca d'imaginació dels industrials del país, explotant com únic truc per refrescar, encoratjar, apassionar i expandir la imaginació del infants, amb una comercial, vulgar, plebea i insensible aplicació dels ninots americans del cinema, a tota mena de productes plàstics que serveixen de distracció o de joguina de les criatures.

Als animals de Disney, que a Amèrica tenen un nom popular cada un d'ells, que s'adapta perfectament a la mentalitat de les criatures americanes i la de llurs pares, exportats en el nostre comerç, també se'ls ha volgut donar un nom, de vegades traducció o adaptació del nom anglès, però que expressat en un castellà sense gràcia i pronunciat amb una deplorable inflexió catalana, a mi em fa una pena autèntica.

Els noms d'aquests animals no són cosa nova. Les remotes faules indostàniques, els poemes medievals com *Le Roman du Renard,* l'obra d'un Lafontaine per exemple i l'obra de totes les rondalles populars del nostre vell continent, han creat una nomenclatura viva i suggestiva pels animals, que simbolitzen virtuts o vicis humans. Es natural que una cosa tan forta i tan original com és l'obra de Disney creés o recreés, manllevant-los del folklore anglès o americà, aquests noms suggestius dels seus personatges. El que jo no trobo natural és que els nens i les nenes del meu país oblidin — o se'ls faci oblidar, que no és culpa d'ells, naturalment — els noms de les faules i les rondalles de la tradició, típiques del nostre clima literari, i se'ls faci dir, en aquest castellà deplorable, l'estúpida traducció o adaptació dels noms del bestiari dels films.

A mi, ja em perdonaran, però quan sento al nen de la meva portera, o qui diu de la portera, diu d'un excellent amic, que m'atabala tot el sant dia parlant-me del *Lobo Feroz* o del *Perro Pluto*, em vénen gairebé ganes de plorar.

Ara bé, amb aquesta imatgeria americana s'han escrit tantes historietes per a les criatures com vulgueu. La literatura és pèssima; els ninots, a força d'industrialitzar-los i vulgaritzar-los perden tot el suc. I això que en dos anys ha anat progressant amb una intensitat anguniosa, aquest moment actual, amb l'ocasió de la diada dels Reis, ha arribat a unes proporcions alarmants.

En un dels popularíssims magatzems en els quals la venda de joguines ha estat més forta que mai, he vist immenses estibes de ninots de cartó, que no eren els cavalls, les mules, els burrets, els gossos i les oques que sempre s'han servit a la quitxalla del país, sinó que eren unes reproduccions matusseres i poc àgils de les rates, els gats, les oques, els gossos, els cavalls, el llop i els famosos porquets de Disney. Al costat d'aquests animals, el Popeye de Fleischer s'ha fet tants tips com vulgueu de fumar una pipa buida i de fer l'ullet amb una inflada i tristíssima nina de cartó.

Es a dir, la immensa majoria dels ninots que han anat a parar a mans de les criatures barcelonines i de criatures de les comarques catalanes, perquè tots els propietaris i tots els rabassaires forans s'han endut un *Lobo Feroz* sota l'aixella, han estat una manifestació d'aquest gust amoltonat, irresponsable i sense gens d'imaginació, que segueix la moda i la influència americana, amb un gest gairebé de negre colonial que es posa un impermeable damunt les anques i un barret de palla damunt el cabell rissat.

Els Sants Reis d'Orient, aquests Reis mítics, meravellosos, que no els venia d'un dia ni de quinze, que no gastaven rellotge, que muntaven un camell i es gronxaven sobre la fofa arena desèrtica mastegant un dàtil per matar el cuc, aquests reis milenaris, tan antiesportius, se m'han tornat americans. L'americanització d'Europa, i dels països febles d'Europa com el nostre — que és el país més entabanable i més mico d'imitació que hi ha —, han arribat a aquest extrem en la tristíssima dèria d'americanitzar-se i de viure *à la page,* que segons el meu modest pensament, vol dir exactament igual que envilir-se i estupiditzar-se.

No fa gaires dies que vaig veure també, amb gran esglai, uns Naixements pel pessebre fets de fusta pintada i seguint les normes del ninot alemany més o menys acaricaturat. Unes figuretes del Nen Jesús, de la Mare de Déu, de Sant Josep, del bou i de la mula i dels pastorets fetes a màquina i que volien estar d'acord amb els cactus, les peixeres i els mobles tubulars. Això, confesso que és de les coses més sòrdides i més inhumanes que he contemplat en els últims dotze mesos de la meva existència. Tremolo pel que em faran contemplar el Nadal i el dia de Reis pròxims, si algú no atura una mica l'estupidesa i la manca d'imaginació d'aquest aire que respirem.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

AUTO-LITE BATTERIES

LA MARCA DE FAMA MUNDIAL
SENS COMPETÈNCIA
EN DURACIÓ I ECONOMIA
ESTACIÓ DE SERVEI:
GARATGE ELECTRIC
Moià, 6 i 8

CASA REÑE
COPIES a màquina
CIRCULARS
amb multicopista a preus reduïdíssims
TRADUCCIONS de l'anglès i francès
MONT-SIÓ, 18, pral. - Telèf. 18053

UNA ENQUESTA (*)

Els intel·lectuals i Europa

Existeix un esperit europeu? — Tinc el terror de les vastes abstraccions. De bon grat diria com Turgueniev: «Demaneu-me que digui que uns cabells són blancs i que uns cabells són roigs, això és el meu ofici, però no em demaneu que decideixi entre dos substantius abstractes que corresponen a unes realitats obscures i mal definides». Un esperit europeu? Sí, ja ho crec, un europeu és ben definit d'un asiàtic... Existeix un esperit occidental, que creu en l'eficàcia de l'acció i que es distingeix d'una certa passivitat oriental. Però l'americà hi participa com l'europeu. I entre europeus de diversos països, quantes diferències!... Quin seria aquest esperit europeu comú a un alemany hitlerià, a un liberal alemany o francès, a un comunista rus? *Sunt verba et voces praetereaque nihil.* L'Europa pot *esdevenir* una realitat vivent com succeí amb França, amb Itàlia, però no ho és pas.

L'intellectual té un paper a exercir en la formació de l'esperit europeu i per tant ha d'abandonar la seva posició tradicional de «clerc»?. — No he pensat mai que el papel del *clerc* fos el de refusar de barrejar-se a la vida real del seu temps. Pot ajudar a refer una Europa? Es possible. Dues vegades ja hi ha hagut una Europa, i en tots dos casos era una Europa Intellectual: en el segle XIII de la Cristiandat, en el segle XVIII l'Europa de cultura francesa de la qual Voltaire era el centre vivent. El pensador que donés a Europa una ideologia, l'escriptor que la unís en l'admiració del seu geni, contribuiria poderosament a unificar-la. Però en l'estat actual dels esperits aquest paper em sembla difícil d'exercir, gairebé impossible. El que pot fer l'intellectual és provar de disminuir l'amplitud dels malentesos ajudant els pobles a conèixer-se millor. Hi ha conflictes reals, però també hi ha greuges imaginaris. Són aquests els que el viatger, el novellista, poden contribuir a dissipar, d'una banda fent conèixer a l'estranger la veritable figura del seu propi país, d'altra banda fent conèixer a casa seva la naturalesa profunda i secreta dels pobles estrangers que coneix bé.

L'europeu serà l'home nou que veiem apuntar en diversos punts del continent?— *L'Home Nou* és el títol d'una remarcabilíssima revista de joves, i crec en efecte que la jove generació es força diferent de totes les que l'han precedida. L'amplitud de la crisi econòmica ha destruït uns valors als quals havíem atorgat una importància massa gran. La idea de «fortuna adquirida», carcassa d'una societat burgesa, desapareix. Sorgeix un tècnic jove, bon esportiu, que no compta a penes sinó amb ell mateix, agosarat perquè no té res a perdre, prou malfiat respecte a les doctrines perquè totes l'han decebut, positiu, senzill i brau, sovint religiós. Aquest home nou, el trobeu en totes les classes, en tots els països. Es un dels elements possibles d'una Europa.

André Maurois i Rudyard Kipling

L'Europa serà feta per intellectuals o naixerà de les necessitats econòmiques? — Les necessitats econòmiques, des de la guerra ençà, divideixen més que no pas uneixen. Potser l'Europa no es farà mai. Si es fa, serà per un lent procés que cap esperit no pot descriure ni preveure. Entrem en una era de nacionalisme econòmic i polític. Però si l'Europa estigués amenaçada d'un perill exterior a ella, potser aquest la uniria. A dir veritat, l'esdevenidor no és pas objecte de pensament.

ANDRÉ MAUROIS

(*Copyright Opera Mundi*)

(*) Vegi's MIRADOR, des del núm. 356.

—El de l'esquerra és un poeta cèlebre, i l'altre és el seu agent de publicitat.

(*Saturday Evening Post*)

—Oh, Clark Gable! No el vull veure. No m'ha contestat cap carta.

(*The Humorist*, Londres)

—Tot el dia així. S'entrena per a ésser dictador.

(*Judge*, Nova York)

—No, per Déu, no el renyis al davant del lloro!

(*Everybody's*, Londres)

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190 — BARCELONA — Telèfon 73013
Teleg.: "Carburos" — Mallorca, 232

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA. Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT. Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS ESTUDIS CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Mirant a fora

Una guerra poc fotogènica

El pilot i operador de cinema Roland J. Falk, enviat a Etiopia per una casa anglesa, en tornar a Europa ha declarat al corresponsal d'un diari txec que la guerra italo-etiop es poc fotogènica. Les hostilitats es prossegueixen en forma de guerrilles, proporcionant poca matèria interessant a l'operador de cinema, el qual s'exposa a passar-se uns quants dies recorrent el país sense trobar una escena de batalla digna d'interès. Per això la majoria dels corresponsals estrangers són a Djibouti, avorrint-se mortalment.

La ciència internacional i el nazisme

De la revista científica The Nature, *de Londres:*

«La situació dels savis al Reich s'havia fet intolerable. Ara comença a crear-se una nova situació que pot amenaçar seriosament la continuació de la collaboració dels treballadors estrangers amb llurs collegues alemanys. Del desenrotllament d'aquesta situació pot resultar l'aïllament dels científics alemanys de totes les branques de l'organització internacional.

»Aquest deplorable moviment sobre el qual cridava l'atenció un número recent de la Baster National Zeitung, *consisteix en el fet que les autoritats nazis semblen voler fer servir els congressos internacionals per a llurs fins personals. El ministeri alemany de la Propaganda ha creat un* Wissenschaftliche Kongress Zentrale (*Centre dels Congressos Científics*), *un dels fins del qual és utilitzar les reunions científiques per tal d'obrar sobre l'opinió pública amb l'ajut dels personatges importants que hi assisteixen. No es vol deixar jugar lliurement les relacions personals i amicals entre estrangers i alemanys, sinó marcar, pertot on es pugui, les discussions sobre les matèries importants amb l'empremta de les idees nacional-socialistes.*

»Les pràctiques indesitjables de la persecució interior d'una minoria i la utilització de les assemblees internacionals per a estendre la propaganda política nacional, es troben en alguns països: no sentim cap simpatia envers elles. Però quan aquestes tendències s'estenen i un moviment nacionalista prova d'apoderar-se de la direcció del treball científic internacional, és qüestió de cridar l'alto!»

Resignació

Modestament, en la seva casa de Susset, Rudyard Kipling ha celebrat el seu setantè aniversari. El gran poeta, xantre de l'imperialisme anglès, volia donar la volta al món, abans de morir.

Tant els seus amics com els metges no són, però, gaire favorables a aquest projecte.

—Almenys—deia, resignat, amb un humor un xic macabre, l'autor del Llibre de la Jungla — *no m'impediran de donar la volta a l'altre món...*

Contra les sancions

Darrerament, un home de teatre, de viatge per Itàlia, demanà en un restaurant que li servissin un rumsteak.

—Ho sento, senyor — féu el mestre d'hostal —. Com que el rumsteak *és un plat anglès, no us el podem servir. El podem substituir per un* contrafilet.

Tot plegat, qüestió de paraules.

—Vol que el revòlver sigui de bona marca?

—No cal. Es per a una temptativa de suïcidi.

(*Le Journal*, París)

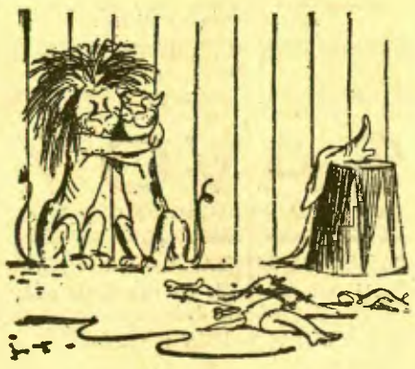

—Per fi sols!

(*Krokodil*, Moscú)

L'ACTUALITAT INTERNACIONAL

El feixisme en mala posició

Franklin Roosevelt, en el seu missatge al Congrés nordamericà, ha tingut paraules de justa severitat contra els règims dictatorials que no sols oprimeixen els pobles—els quals es troben en la impossibilitat material de manifestar llur voluntat i constrets per tant a la inacció—, sinó que constitueixen un perill persistent per a la pau, la qual és desitjada per la immensa majoria de la humanitat i amenaçada per una exigua minoria.

Són idees expressades sovint per polítics i periodistes de tots els països, però que, en boca del president dels Estats Units, en un moment tan crític de la política internacional, adquireixen un valor especial i susciten comentaris en la premsa de tot el món.

Les allusions de Roosevelt al feixisme italià i al nazisme alemany són ben evidents. Certament, ell no és de cap manera responsable de l'acció dels seus predecessors, però s'ha de dir que els dos règims dictatorials—amb altres persones a la Casa Blanca, la darrera de les quals fou Hoover—havien trobat als Estats Units eficaços concursos econòmics per a desenrotllar-se i consolidar-se. La veritat és que tant el feixisme com el nazisme han estat possibles i s'han consolidat amb l'ajut de diverses forces internacionals. Això, si no la justifica, atenua l'actitud passiva dels pobles davant el drama del qual havien d'ésser protagonistes o víctimes.

La política bellicosa dels feixismes era generalment considerada com un bluf i tot al més per a ús intern dels països on es desenrotllava, i per això no valia la pena de pendre-se-la com una cosa seriosa. Aquest optimisme era degut a un examen superficial d'aquella política i a una valoració deficient dels veritables objectius dels feixismes.

Mussolini, amb la «seva» guerra d'Africa, ha tornat al sentit de la realitat aquells que tenien el cap als núvols. El desvetllament ha estat brusc, i això que es tractava d'un fet fàcilment previsible. No es despenen milers de milions en armaments i no s'educuen les noves generacions per a la guerra des de la més tendra edat, per a seguir després una política de pau.

Doncs bé, seria inútil negar que envers tals països no s'ha seguit una actitud poc hostil, si no de benevolença, per part dels que avui són els primers a assenyalar-los com a perillosos. Avui demanen la repressió; però, no hauria estat millor no afavorir-los abans?

* * *
* * *
* * *

TIGGIS

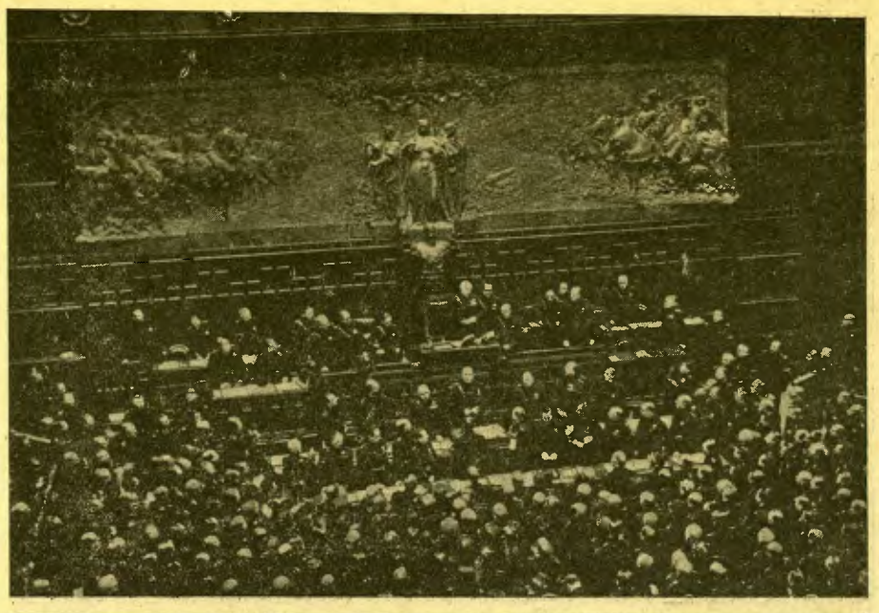

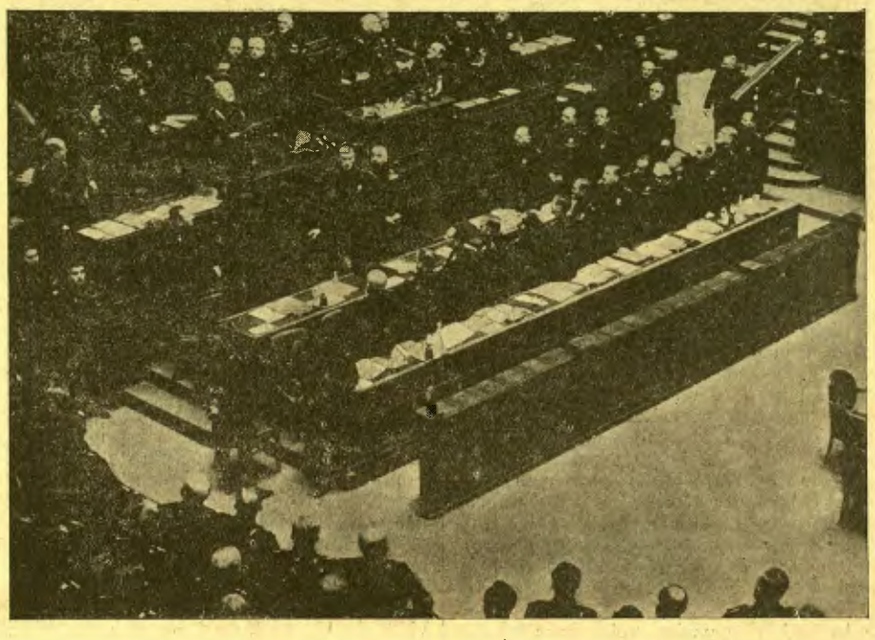

La Cambra feixista escoltant un discurs del Duce (desembre de 1935)

—No m'estranya que la Hisenda vagi malament: gastar dotze bales quan amb un parell n'hi hauria prou.

(*Everybody's*, Londres)

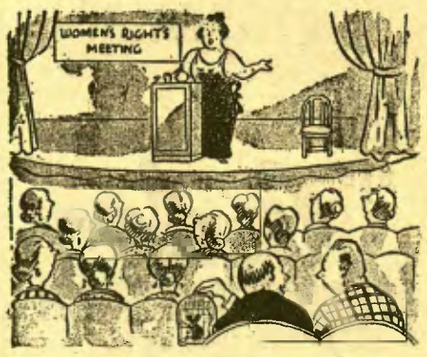

—Així que proclami la igualtat dels sexes, obro la gàbia.

(*Everybody's*, Londres)

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades

GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ

que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la

Neurastènia, Impotencia (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigens, fadiga corporal, tremolors, dispèpsia nerviosa, palpitacions, hiterisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Solvré**, més que un medicament són un element essencial del cervell, medul·la i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financiers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Soivré, tots els esforços o exercicis fàcilment i dispensant l'organisme per rependre'ls sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i América

NOTA.—*Dirigint-se i trametent 0'25 pts. en segells de correu per el franqueig a Oficines* Laboratorio Sakatarg, carrer del Ter, 16, Barcelona, *rebran gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenrotllament i tractament d'aquestes malalties*

LLORENS

RAMBLA DE LES FLORS-30

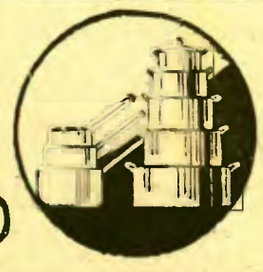

EL CINEMA

UN FILM D'ALEXANDER KORDA

«La pimpinel·la escarlata»

Recordeu, naturalment, *La vida privada d'Elena de Troia*. El seu autor, Alexander Korda, aleshores ja era una firma de garantia, un nom que es cotitzava. Aquell film no féu sinó cridar l'atenció del públic sobre un director que s'havia ja distingit per la seva acusada personalitat, a penes dissimulada sota els convencionalismes comercials que tant determinen la fesomia dels films. Amb tot, res no feia preveure que un dia aquest hongarès havia d'esdevenir, transplantat a Anglaterra, un dels noms més famosos del cinema. Famós com a director i famós com a productor.

Com a director, el seu film *La vida privada d'Enric VIII* — en l'èxit del qual cal no oblidar la part de Charles Laughton — hauria estat suficient per situar-lo en un lloc immillorable. Però Alexander Korda ha perseguit finalitats més ambicioses.

Ambiciós i oportunista, ja sabeu com efectivament Alexander Korda ha jugat un rol de primer ordre en el naixement del cinema anglès. I, efectivament, ell, hongarès en terra forastera, és avui el productor de més empenta que treballa en l'atmosfera d'Elstree.

Productor! S'ha parlat molt, nosaltres sobretot, per rehabilitar el valor del director, tan oblidat en les gasetilles que procuren la cultura cinematogràfica del públic mitjà. Doncs bé, se'ns gira ara una feina semblant amb el productor, la importància del qual entenem que passa, encara avui, molt desapercebuda del públic i de la crítica.

El productor! L'home que determina l'assumpte a filmar, que encarrega la feina a aquells que ell creu més capaços de fer-la. L'home que diu: «*La pimpinella escarlata* serà un bon assumpte per Harold Young, director ianqui, sobretot si l'interpreten Leslie Howard i Merle Oberon i si un home tan prodigiós en els secrets de la fotogènia com és Hal Rosson s'encarrega de la presa de vistes. I facin el que facin, sempre jo, Alexander Korda, em reservaré l'última paraula.» Us sembla poc?

I Alexander Korda pot estar satisfet del seu film, aquesta versió de la cèlebre novella de la Baronessa Orczy que podeu veure al Coliseum. Es un film que res no té a envejar a les coses més reeixides que surten de Hollywood i amb el qual Alexander Korda pot demostrar que el cinema anglès domina l'utillatge tècnic, l'estil d'interpretació i els secrets del muntatge amb aquella normalitat que és la regla a Hollywood.

Ens diuen que el film aconsegueix arreu un gran èxit. No ens estranya. Es un espectacle seductor de debò i amb tots aquells ingredients que temps enrera asseguraven, per exemple, l'èxit del film *Scaramouche*.

«*La pimpinella escarlata*»

L'anècdota (qui no la coneix?, la novella ha estat tan llegida!) és d'una puerilitat que desarma la crítica. Però això no importa gens ni mica. Es l'espectacle que val, i aquest ha estat compost amb un talent de primer ordre. Aquest film és, de debò, una festa per als ulls. I davant aquesta cosa tan reeixida, hom no sap ben bé qui n'és pròpiament l'autor, si el director, Harold Young, o el *cameraman*, Hal Rosson. Sigui el que sigui, el que importa és el resultat, i aquest, repetim-ho, ha estat excellent.

Si el film, des del punt de vista de la fotogènia, és remarcable, des del punt de vista de la continuïtat acusa una seguretat i un semblant de perfecció prou rar en la producció europea perquè no ho remarquem. No ens cansarem mai de dir-ho: la superioritat del cinema americà s'escau aquí, en el ritme, en els secrets del muntatge, que a Europa no acaben d'apendre. Els grans films alemanys, anglesos i francesos rarament aconsegueixen allò que està resolt amb tanta perfecció en pellícules com *Passaport a la fama* o *Succeí una nit*. Doncs bé, *La pimpinella escarlata*, el mateix que aquell altre film anglès *Jo he estat un espia*, està muntat amb una perfecció en la qual cal veure la mà d'un home bregat en els treballs del cinema americà: Harold Young.

Els intèrprets són excellents. Aquí tenim Leslie Howard, l'heroi d'aquella pellícula tan extraordinària titulada *Berkeley Square*. Ací fa un rol que presenta l'extraordinària dificultat d'exigir molta afectació, puix que el personatge juga sempre en fals. Merle Oberon, una beutat de primer ordre i una actriu exquisida, és la digna partenària del gran actor.

Fidel a l'orientació que li ha valgut tants èxits, amb aquest film d'època, el cinema anglès demostra que està en marxa, oferint avui ja una seriosa competència amb Hollywood. Perquè aquest film no és cap cosa genial. Res d'això. Però es un film de gran públic, polit a la perfecció, acabat amb una consciència de tots els pormenors i exigències de l'ofici, que revela la puixança industrial i artística del cinema anglès.

A nosaltres ens ha permès de passada encetar aquest assumpte del productor, de tanta importància pels destins del cinema. Poques figures com la d'Alexander Korda ho demostren amb més evidència.

JOSEP PALAU

Telèf. de MIRADOR: 22592

ESTRELLA DE CINEMA

—I penseu divorciar-vos acabat el viatge de noces?

(*Gringoire*, París)

PANORAMA

«Toomai dels elefants»

El 30 de desembre proppassat, Rudyard Kipling ha complert els setanta anys. Com a homenatge a l'obra de l'autor del *Llibre de la Jungla* i de *Kim*, es rodarà una pellícula, treta d'un dels seus contes més meravellosos i típics, *Toomai dels elefants*. Toomai, orfenet d'uns dotze anys, ha viscut des del seu naixement entre els elefants, en els estables del maharajà. Un vespre, el mascle més vell se'l posa al coll i se l'emporta al cor de la selva: per única vegada un representant de la raça humana assistirà a la prodigiosa cerimònia que reuneix tots els elefants, vinguts a través de la jungla dels punts més llunyans.

Aquest film serà rodat a l'India mateix.

Col·laboració franco-espanyola

Retallem de la secció cinematogràfica d'un diari francès:

«El productor i postor en escena francès Maurice Sollin prepara actualment a Espanya la realització d'un gran film en forma de «reportatge anovellat» i evocant els diferents aspectes de la vida i de l'activitat de l'Espanya moderna, en llurs relacions amb els greus problemes que a hores d'ara preocupen els homes de totes les nacions. Una tropa d'artistes francesos i espanyols col·laboraran en aquesta producció de Maurice Sollin, composta en major part d'exteriors i realitzada en una sola versió internacional, amb un mínimum de diàlegs. Títol provisional, *Sota els cels d'Espanya*.»

Una nova Mae West?

«He adoptat el meu tipus de papers, tant a la pantalla com a l'escena, perquè pensava que era el que més convenia a la meva personalitat, així com la meva personalitat li convé. Però no penso pas conservar sempre el meu gènere actual. Quan el meu públic demostrarà que vol un canvi, canviaré. Per vull que aquesta evolució sigui gradual, ja que penso que moltes estrelles cometen un error modificant de cop el personatge al qual han avesat el públic. I si penseu que no puc modificar-me, us equivoqueu de mig a mig: penseu que he interpretat *El petit lord Fauntleroy*.

Notícies curtes

Marlene Dietrich anuncia *Variety* per a quan acabi de rodar *Invitació a la felicitat*. Després, anirà a Londres, a treballar per a Korda.

—Encoratjada per l'èxit de *Becky Sharp*, la casa productora vol fer tres films més en tecnicolor.

—El nou film de Richard Boleslawsky, *Tres Avis*, compta en el seu repartiment amb els noms de Chester Morris, Lewis Stone i Walter Brennan.

—El compromís de Ramon Novarro per a interpretar *El Doctor Caligari* ha estat anul·lat de comú acord.

—Una altra obra de teatre adaptada al cinema: *Terre inhumaine*, de François de Curel, amb Brigitte Helm.

—Un altre film tret de Shakespeare: *Romeo i Julieta*, amb Leslie Howard, Norma Shearer, John Barrymore, Edna Mae Oliver, Frank Lawton, C. Aubrey Smith. El postor en escena serà George Cukor.

PUBLI-CINEMA

Passeig de Gràcia, 57. - Telèfon 79681

Sessió contínua de 3 tarda a 1 matinada

SEIENT: UNA PESSETA

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. exclusiu

L'ARABIA I EL ISLAM
de la famosa sèrie "dels 3 minuts"

MARATHÓN DE BALL
Divertit dibuix del popular Popeye

NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL; exclusiu.

A L'ENTORN DEL SAHARA
primera part de la bellíssima documental U.F.A. gràcies a la càmera del Dr. Rikli

SAVOY

LES ULTIMES NOTÍCIES DEL MÓN

PASSEIG DE GRACIA, 86.—Telèfon 76988

Sessió contínua des de les tres de la tarda a la una de la nit

BUTACA, UNA PESSETA

NOTICIARIS FOX MOVIETONE
FRANCE ACTUALITES

MONADES Dibuix de Conejito Blas

EXITS DEL DIA (Musical)

Encara que sembli mentida

en tecnicolor

Films estrenats

FANTASIO. — L'any 1927 es va estrenar a Barcelona *Variété*. Un film d'E. A. Dupont, interpretat per Lya de Putti, Emil Jannings i Warwick Ward. Un film melodramàtic però intens. Recordem el portador d'un trio de trapezistes volants que, podent simular un accident i deixar caure el voltador, que s'entén amb la seva dona, de dalt de tot del music-hall, no ho fa perquè és un *enfant de la balle* i estima el circ, i sap que aquestes coses lletges no es fan quan s'actua davant el públic. Púdicament, d'amagat de tothom, el despatxava més tard d'una ganivetada. Recordem els ulls considerablement agrandits dels espectadors del Wintergarten que, pàl·lids d'horror, contemplaven les evolucions silencioses del trio en el trapezi. Recordem uns primers plans del rostre dramàtic de Lya de Putti que s'allargaven patèticament. I una pila d'imatges de Jannings d'esquena i completament immòbil. (Només d'esquena i completament immòbil suportem aquest actor tan perfectament insuportable.) Aquelles espatlles feixugues, convertides en leit-motiv, arribaven a obsessionar... Però recordem tantes coses d'aquell film angoixós i d'aquella dissortada Lya de Putti que, segons Marcel Achard, anunciava, amb més lleialtat i pes, la malèfica Lola-Lola de Marlene...

De la nova versió de «Variété»

Ara, Nicolas Farkas ens ha ofert una pàl·lida paròdia d'aquella pellícula inoblidable. Aquest Farkas, operador del *Quixot* de Pabst i de molts altres films, va debutar com a director amb *La Batalla*. Inspirant-se en *Variété* de Dupont, ha escrit una novella, segurament inèdita, *Trapezis volants*, i l'ha portada a la pantalla. El seu film no té la força tràgica del de Dupont. Es una història bastant insípida. Els tres personatges principals són joves, bells i bones persones. I ni el portador mata el voltador, ni la pellícula acaba dramàticament. Té un vulgar final feliç.

Aquest film no comença malament. Una rulota, una tenda i uns arbres primíssims d'estampa japonesa, dibuixats amb trets incisius damunt un cel de plom. I uns personatges cansats que, submergits dins una llum sinistra de crim, es mouen al compàs de la musiqueta trista d'un orgue de maneta. Tot això, tan sòrdid, fa realment fortor de sorra mullada, d'excrements de cavall i d'assassinat en perspectiva. Però després tot s'espatlla. Es refreda. Es dilueix. Sembla fet per un home avorrit que treballa sense convicció o per un artesà probe, però sense temperament. Ens transporten a l'Apolló de París. I *l'envers du music-hall* de Colette, tan ric de possibilitats cinematogràfiques, adquireix una grisor i una banalitat definitives. No té ni un bri de poesia. A la segona meitat, però, el film vira bruscament. Esdevé inquietant i amenaçador. Va tot ple de mals averanys. Respira la tragèdia. Experimentem la neta sensació que, d'un moment a l'altre, en passarà una de grossa. Tot això és degut al treball impressionant de Jean Gabin, que ens ofereix la màxima intensitat dins la més absoluta sobrietat. La sensació d'angoixa va augmentant d'una manera alarmant i ateny el punt culminant en l'episodi del trapezi volant, veritablement emocionant. Després, les ganes d'acabar bé el film ho tornen a espatllar tot.

En resum, un film discret. A estones molt bo. Però han comès el greu error de titular-lo *Variété*. I aquest títol obliga a recordar una obra mestra i a fer comparacions gens favorables per a l'obra de Farkas.

URQUINAONA. — L'argument de *La simpàtica orfeneta* — una petita òrfena adoptada per un milionari i els amors d'aquest i la germana de la nena — ha estat construït amb tots els tòpics dels contes de fades que divertiren i emocionaren els espectadors dels films muts. Un orfelinat amb professores i benfactors, bons els uns, dolents els altres. I el casament d'una noia pobra amb el príncep milionari dels seus somnis. Aquesta pellícula és una nova versió de *Papà cames llargues*, interpretat el 1919 per Mary Pickford i el 1931 per Janet Gaynor. Però com que ací no hi havia manera de casar l'orfeneta amb el seu protector, perquè aquesta només té sis anys, s'han empescat una germana i l'han unida amb el milionari. *La simpàtica orfeneta* és un film ple de candor, de tendresa i d'emoció suau. Un film que és una pura delícia de cap a peus. Però realitzat i presentat amb una modèstia excessiva. Per tal de donar més brillantor al treball de Shirley Temple, l'han voltada d'artistes discrets, els uns, mediocres els altres. I així el minúscul i adorable fenomen pot lluir-se de valent. Ací, canta, balla, mima. I com que l'assumpte ha estat esporgat de complicacions psicològiques, la petita gran actriu s'ofereix més vivent i natural, més graciosa que mai.

Abans d'aquest film projecten a l'Urquinaona un documental, comentat, com tants d'altres de la Fox, per un tal Ramos de Castro. S'imposa una campanya molt violenta contra aquest senyor, que es deu creure que tots els que l'escolten són una colla d'analfabets, perquè els obsequia, més ben dit els ofèn, amb uns acudits d'un mal gust abominable, d'una poca-solta insuportable i d'una pudor localista irrespirable. Les bajanades d'aquest home deuen ésser molt celebrades en els cinemes dels barris baixos madrilenys. Però en altres llocs repugnen.

SEBASTIÀ GASCH

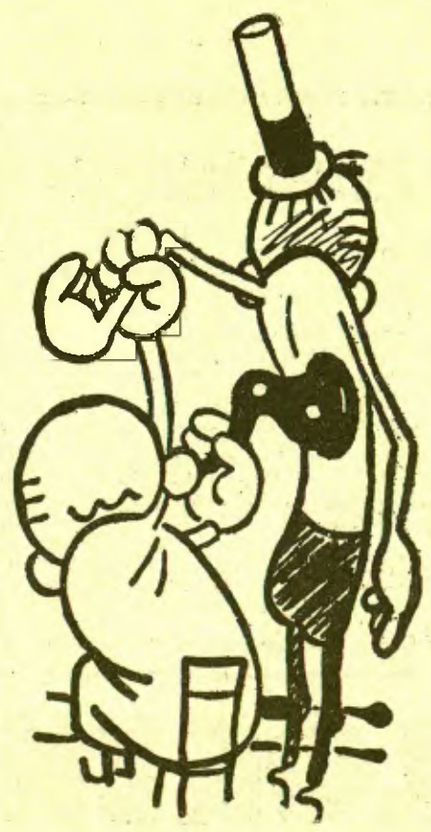

—No tingueu por. Anys enrera, jo tenia la mateixa malaltia.

—Però no el mateix metge!

(*Dagens Nyheter*, Estocolm)

DILLUNS, ESTRENA

COLISEUM

Paramount presentarà

la primera pel·lícula en colors naturals

basada en una llegenda dels paradisos oceànics i

Pistas Secretas

amb el nou ídol

FRED MAC MURRAY

SIR GUY STANDING i ANN SHERIDAN

Un film arravatador, dinàmic, d'un interès sense parió

DOBLE PROGRAMA

Garantit per PARAMOUNT

EL TEATRE

ANTONET

Per què aqueix clown incomparable que fou l'Antonet disposà, com a darrera voluntat, que l'enterressin a Barcelona?

Cal, només, recordar la seva vida.

Ell me l'explicà una tarda, farà cosa d'uns tres anys, en aquell pis de la Ronda de Sant Pau que tenen llogat permanentment dos altres clowns molt coneguts: Rico i Alex.

Hi havia els seus cunyats Consol i Casimir Jarque, i Pietro Briatore, marit de Consol. Hi havia l'ex-*écuyère* Eulàlia, vídua del pallasso Lui-Lui, cèlebre en l'època del Circ Alegria. Hi havia també la senyora Neus Alonso, ex-dressadora de gossos i vídua del saltador Ramon Bracco, igualment famós a la nostra ciutat a les darreries del vuitcents.

La història de l'Antonet era per a aquella gent tota llur joventut. Cada paraula era un record. Cada data era un raig de llum projectat damunt el passat — un passat de joia i de triomfs.

Jo escoltava l'Antonet amb l'atenció que escolta un infant un meravellós conte d'aventures.

* * *

Antonet era de nacionalitat italiana.

Havia nascut a Brescia, un poblet de la Lombardia.

—Recordo la data exacta—digué—. I vós, com a català, la recordareu sempre fàcilment: l'onze de setembre de 1872.

L'onze de setembre!

—Jo també el commemoro! — afegí.

* * *

La Itàlia ha donat al circ dinasties prestigioses.

Els noms de Bertoleti, de Zavatta, de Zanetti, de Feroni, de Guillaume, de Travaglia, de Tacconetti, de Chiarini, són, entre molts altres, esmentats amb fervor pels qui han tractat de fer algun assaig sobre el circ a Europa en el segle XIX.

Antonet pertanyia a la dinastia dels Guillaume.

El circ del seu avi, Rodolf Guillaume — un circ ambulant, naturalment! — es comptava entre els millors.

Quan va néixer Antonet — Umberto Guillaume — dirigia el circ el seu pare, Natale Guillaume, cavallista de primer ordre.

En aquest circ, a Torí, en 1878, Umberto Guillaume, que només tenia sis anys, va fer el seu debut a la pista muntat a cavall, amb el seu pare.

* * *

Al nostre circ Alegria, de la Plaça de Catalunya, actuava amb gran èxit, en 1884, el clown Bébé.

Bébé era Cèsar Guillaume, germà d'Umberto. Tenia tretze anys més que aquest.

—Al costat del teu germà faràs sort. Vés a Barcelona! — li digué a Umberto el seu pare.

I Umberto Guillaume—el futur Antonet—vingué, als dotze anys, a Barcelona.

Va debutar com a corneta en *La guerra de Africa*.

Darrera d'ell vingué a Barcelona un tercer germà: Onorato. Tenia sis anys més que Umberto.

Era saltador, i va anar molt de temps amb els Perezoff.

Onorato Guillaume morí a Buenos Aires en 1918.

Cèsar Guillaume — Bébé — viu encara. Es a Vichy. Als seus seixanta-nou anys actua encara, els estius, de comparsa en les temporades d'òpera que es duen a terme allí.

* * *

En 1889 començà, en realitat, la carrera artística d'Umberto Guillaume.

Fou quan Bébé el prengué com august.

Umberto Guillaume tenia disset anys.

Els dos anteriors companys de Bébé s'havien dit Antonet. L'un, havia estat Galbiaty. L'altre, Magnini.

—Tu també et diràs Antonet — ordenà Bebé.

Antonet, explicant això, observava:

—En realitat, jo havia de dir-me Antonet III.

* * *

Antonet era ja august.

Però era, a més, saltador.

I quin saltador!

—Vestit de pagès i amb barretina, saltava un grup de quaranta soldats, amb la baioneta al fusell. En el moment de saltar, els quaranta soldats disparaven els fusells. Pum!

El servei militar, al cap de tres anys, li va interrompre els salts i les facècies.

Antonet, durant dos anys, tornà a ésser Umberto Guillaume.

L'august havia esdevingut soldat.

* * *

Acabat el servei militar, cap a Barcelona falta gent, cap al Circ Alegria.

Aleshores Antonet va fer parella amb Tonino.

Eren molt amics. Gairebé germans.

Tonino — Artur Aragón, germà dels Pompoff i Thedy actuals — era fill del clown Pepino — Gabriel Aragón —, i aquest havia recollit Umberto Guillaume a casa seva, al carrer Nou de la Rambla, quan vingué a Barcelona per primera vegada.

Pepino era home de cor i no podia admetre la duresa amb què Bébé tractava aquell xaval.

Antonet en el seu llit de mort (apunt de G. Pavis)

Per això, i per amistat amb Natale Guillaume, se'l va mig afillar.

Pepino tenia quinze fills.

—No vindrà d'un!—va pensar.

* * *

El *Diario de Barcelona*, en la seva edició de tarda del dia 1.r de juny del 1895, va publicar la següent gasetilla:

«*En la parroquial iglesia de Santa Ana se ha verificado a las ocho de esta mañana el enlace de la señorita María del Pilar Jarque con el popular clown del Circulo Ecuestre don Humberto Guillaume (Antonet).*»

Pilar Jarque era una trapezista molt gentil.

La família Jarque vivia aleshores al carrer de les Sitges. Per aquesta raó es celebrà el casament a l'església de Santa Anna.

* * *

Tonino i Antonet debutaren al Circ Price, de Madrid.

Després, passaren a l'Alegria de Barcelona.

Més tard, marxaren a l'Amèrica del Sud.

La parella durà sis anys. Es separaren Tonino i Antonet perquè aquest volgué unir-se amb el seu cunyat Tonitoff, Antoni Jarque, pare de la *vedette* Tina de Jarque.

Tonitoff era un clown excellent.

Amb ell, durant quatre anys, recorregué Antonet bona part d'Europa. A França, treballaren al Circ Plège; a Rússia, al Circ Cineselli; a Alemanya, al Circ Schumann.

Tot els anava molt bé.

Però Antonet desitjava ésser clown. Estava cansat d'ésser august.

Tenia del clown un alt concepte...

Creia que el clown havia de posseir una elegància i una fantasia que no preocupaven massa els clowns d'aquell temps.

Es separà de Tonitoff i s'ajuntà amb l'august belga Little Walter.

Tonitoff agafà d'august a Seiffert, que havia anat ja amb Tony Grice i amb Palisse, i amb Seiffert va continuar fins a la mort d'aquest, ocorreguda el 23 de novembre del 1915.

Seiffert va unir-se aleshores amb Pippo.

* * *

De l'època en què Antonet feia parella amb Walter vénen els vestits de *paillettes*, les plomes al capell...

Només un artista de l'autoritat d'Antonet podia atrevir-s'hi.

En un interessantíssim estudi que Tristan Remy ha publicat sobre *L'evolució dels vestits dels clowns*, diu:

«En els vestits d'Antonet, hi ha tanta ciència com elegància. Mai no serà prou elogiat el que Antonet ha fet per l'estètica del vestit del clown.»

Louis Lavata, cap de pista del Cirque d'Hiver de París, en la seva obra *Trente ans de cirque* esmenta els clowns Médrano, Tonitoff, Palisse, Leandre, François Fratellini, Dario i Antonet com a renovadors del vestit de clown.

«Però és Antonet qui s'emporta la palma», afegeix.

Volent imitar Antonet, alguns clowns com Leandre i Carpi s'arruïnaren comprant vestits i plomes.

* * *

La unió Antonet-Walter va durar tres anys.

No s'avenien massa...

Walter faltava sovint a la seva promesa de beure solament aigua.

Un dia, renyiren.

—Si un dia renyissis amb Walter...—li havia dit Grock a Antonet.

La unió d'Antonet i Grock es féu a Barcelona, en 1907, i va durar set anys.

Grock admirà sempre Antonet.

El considerava com el seu mestre.

«El dia que vaig unir-me amb ell—ha declarat en les seves *Memòries*—fou un dia decisiu per a la meva vida artística.»

Grock, per la seva banda, l'estimava molt, a Antonet.

Va assistir, a París, a l'operació que li feren, uns mesos abans de morir, i va posar-se fet una fúria contra els metges.

El mes de novembre va escriure-li, des de Munic:

«Estimat Antonet:

»Quan rebis aquesta lletra, agafa un taxi, vés a l'estació de Saint-Lazare, puja al tren i vina a Munic. Ací et curaran. T'ho asseguro. Jo pagaré totes les despeses. *Ce n'est pas une blague*. I perquè vegis que no és una *blague*, vina sense un cèntim.»

Antonet tingué por del fred.

—No, no... Si em morís pel camí... Preferiria marxar a Barcelona!

* * *

Barcelona!

—Tinc a Barcelona la família de la meva dona i, a part la família, les meves més grans afeccions i els meus millors records. El dia que em retiri, vindré a Barcelona a viure.

Antonet em deia això aquella tarda del mes de febrer de 1933.

I en una carta, m'escrivia, poc temps després:

«Vós ja sabeu que Catalunya és la meva pàtria estimada, encara que sigui italià...»

* * *

A mi, la mort del pobre Antonet m'ha causat una forta impressió.

Però tant com aquesta mort, m'impressionà la corona de Béby, amb una dedicatòria escrita en estil de clown:

ANTONET!
regretté camarade
BÉBY

Quinze anys plegats, Antonet i Béby!

En separar-se de Grock, Antonet s'havia unit novament amb Walter, però no hi hagué manera de seguir amb ell més de dos anys.

Féu encara Antonet uns quants salts d'ací d'allà, i a la primavera de 1918 s'ajuntà, a Tarragona, amb Béby.

Antonet i Béby semblaven nascuts l'un per a l'altre.

Recordeu aquella «entrada» de l'Agència Artística:

—*Antonet! Entro?*

Béby ho havia de consultar tot a Antonet.

Li feia respecte.

—*Antonet! No me pegues!*

Pertot i en tot:

—*Antonet!*

M'han contat que Béby plorava com una criatura al capçal del llit d'Antonet.

JOAN TOMAS

LLANTERNA

Heroisme

La setmana passada donàvem compte de la mort de Léon Hennique, un dels més aferrissats defensors de l'escola naturalista de Zola i... del teatre d'avantguarda, és a dir, d'avantguarda de 1880 a 1890. Hennique, en efecte, fou proveïdor d'aquell famós Teatre Lliure que Antoine acabava de fundar, comptant, per tot recurs, amb el seu entusiasme i cent cinquanta francs de sou a la Companyia del Gas.

L'espectacle s'inaugurà amb *Jacques Damour*, de Léon Hennique, obra l'acció de la qual tenia lloc en una rebotiga de carnisser. Els diners d'Antoine no havien pogut arribar a cobrir totes les despeses, però no havien abastat a llogar mobles per a la representació. Tot i això, en un dels darrers assaigs, Hennique i Zola varen veure, sorpresos, que a l'escena hi havia tots els accessoris necessaris.

—M'he espavilat — va dir Antoine —. He parlat a la meva mare de les angúnies que passàvem i li he manllevat els mobles del seu menjador.

—I qui els ha dut ací?

—Ves qui, jo mateix! Ahir, sortint del despatx, vaig llogar un carretó i vaig fer de camàlic.

Obres refusades

El darrer dia del mes passat s'esqueia el centenari del naixement, a Colònia, d'Albert Wolff, periodista i autor dramàtic parisenc, car, malgrat haver nascut a Alemanya, en 1871 anuncià als amics que s'anava a «fer naturalitzar *vençut*».

Havia arribat a París, enviat per un diari alemany, i s'hi havia quedat. Fou secretari d'Alexandre Dumas, després Villemessant el féu entrar al *Figaro*. En *L'Univers Illustré* publicava les seves crítiques dramàtiques, entremesclades amb anècdotes de teatre.

Heus ací dues:

«Es podria escriure un llibre singular amb les memòries de totes les primeres obres refusades per directors que no tenien temps de llegir-les. Per la meva banda, conec una colla d'històries curiosíssimes, com la del jove dramaturg que acabà trametent a un director una llonganissa de Lyó. Al cap d'un mes li tornaren el rotlle, que no havia estat desfet, amb aquesta resposta: «La direcció es veu obligada, sabent-li molt de greu, a tornar-vos la vostra obra, que ha llegit amb el més gran interès; conté algunes escenes admirables, però que són massa literàries per al teatre que dirigeixo. Us aconsello que truqueu a la porta del Théâtre Français.»

Una altra anècdota, sota l'autoritat de Wolff:

Un debutant tenaç que havia vist dotze obres seves rebutjades pel mateix director, sense descoratjar-se, trameté la tretzena i anà algun temps després a saber quin efecte havia fet.

—Feu progressos, amic meu — li digué el director —. Aquesta última ja està millor, però encara no està prou bé. El defecte li ve de la idea... Sí, és banal. Busqueu un tema més nou, més original... Estudieu els mestres, llegiu Molière.

—Senyor meu — replicà fredament el jove autor desfent el rotlle —, podeu creure que conec bé Molière, i la prova és que us he enviat una còpia d'*El Misantrop*. Si haguéssiu obert el manuscrit, hauríeu trobat un petit pròleg meu.

En efecte, a la primera pàgina, deia: «Senyor director, sou un ximple. Ho escric sense por de molestar-vos perquè estic convençut que no ho llegireu. El vostre servidor...»

Aquest jove impertinent es deia Adolphe d'Ennery, i encara que avui sigui un nom oblidat, en el seu temps havia — finalment — aconseguit estrenar — i amb èxit — més de dues-centes obres.

PETITES HISTORIES D'ALTRE TEMPS (*)

1808 - 1814

Déu sap com i amb quins elements pogué el teatre mig obrir el 1810. Res no diu la capacitat econòmica de l'empresa com el fet que la persona a nom de la qual anava gosés un dia demanar a l'Ajuntament un préstec de cent duros, amb comminació, si per cas li era negat, d'engegar les comèdies al botavant. El desig que no manqués la tropa de diversió i la confiança que el negoci s'eixoriviria amb l'arribada de més soldats que s'esperaven, decantà els regidors a sucumbir a la pretensió, per bé que comprometent-se a reposar la quantitat amb cabals propis, de no fer-la efectiva el creditor.

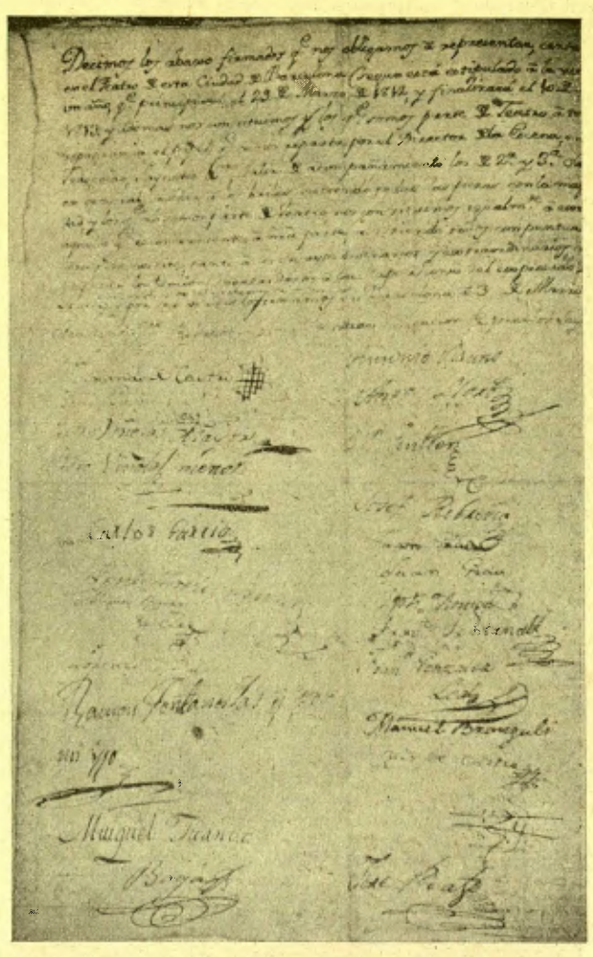

Original de la segona contracta signada pels components de la Sociedad Dramática Española. Entre les firmes, la de Josep Robreño

Dintre l'any 1810 vingué una companyia francesa facturada i mantinguda pel govern, el qual obligà l'Ajuntament a pagar l'oli necessari per a la il·luminació del teatre. A primers de gener de 1811 es donà compte en Consistori «*del oficio del Señor Intendente y del Decreto que se ha servido acompañar en punto a que la Empresa del teatro francés corre por cuenta del Gobierno... y que la Municipalidad, de las rentas comunales, debe subministrar el aceyte para la iluminación del Coliseo. En cumplimiento y obsequio del citado Decreto...*», acordaren els regidors «*subministrar el aceyte a dicho efecto del modo que ya se hace desde el 15 del pasado mes por orden de palabra de S. Señoría...*».

L'interès polític aconsellava d'alternar les representacions franceses amb les espanyoles, extrem difícil, atès que els comediants nacionals deixats el 1808 al carrer havien evacuat la ciutat a mesura que els fou presentada ocasió d'evaporar-se. Al bo de les gestions encaminades a aconseguir un elenc autòcton feren cap a Ca la Ciutat els comanditaris d'un quadre d'aficionats, els quals manifestaren al Capítol que, d'accedir-hi les autoritats superiors, ocuparien ells les places dels professionals. Acceptat l'oferiment, els regidors delegaren dos col·legues perquè formulessin un projecte de temporada que alhora que salvaguardés els interessos de l'Hospital satisfés l'aspiració del públic. Convinguts, en principi, els aficionats i l'Ajuntament, traçades les línies generals de la campanya, fou recabada la conformitat del general governador, el qual demés d'aprovar la decisió consistorial encarí als regidors d'entrevistar-se seguidament amb el comissari de Policia per tal que la cobejada simultaneïtat dels elencs francès i espanyol fos immediata. Atent i volenterós, acceptà el general governador quantes remarques li foren fetes, tret de subvencionar les funcions amb vint-i-cinc pessetes, segons pretenien els consellers. Per tal d'abreujar, s'oferí el comissari de Policia a lliurar les vint-i-cinc pessetes assignades pel Consistori als aficionats, que no disposaven de senyores. Els papers femenins, talment com al segle XV, serien interpretats per cinc ganàpies, un dels quals, Pere Viñolas, es deia «primera actriu».

La primera actuació dels aficionats, entre els quals comptà Josep Robreño, serví per a seleccionar els elements aprofitables, que amb l'addició d'alguns «*compañeros o compinches*» i amb l'ajut de l'Ajuntament, que els recomanà d'«*evitar y corregir sus defectos los que en concepto del Cuerpo los tienen*», envestiren la temporada de 1812-13, realitzada, com l'anterior, sense el concurs de l'element femení. Els estrafolaris substituts de les actrius tornaren tranquil·lament a la feina. En la nova contracta s'assenyalà als aficionats, que empraren el nom de Sociedad Dramática Española, un salari de dues pessetes per cap, de més a més d'una part dels guanys. Les dues pessetes, assignades per l'Ajuntament, venien a ésser el que en l'argot teatral se'n diu «el plat». La partició fou ajustada a la categoria dels actors, que gaudien d'una, dues o tres parts, segons el lloc que ocupaven en l'elenc. Ensems que la fixació dels honoraris, s'imposà als aficionats, «*escogidos* — segons resta insinuat — *entre los mejores que actualmente trabajan en el coliseo*», l'obligació «*de representar en el dia festivo que dispusiesen los SS. Administradores del Santo Hospital la pieza dramática que señalen los mismos a beneficio de aquel piadoso establecimiento y percibiendo únicamente dos pesetas cada uno de aquéllos, a lo que se han conformado todos*». Vol dir que la recaptació aniria aquell dia a l'Hospital.

Un cop endegats els comediants, calgué avenir-se amb l'orquestra, no menys de bon aconsolar. A punt de començar-se la temporada anaren els músics a l'Ajuntament i, «*precediendo permiso para entrar*», exposaren «*sus deseos de obligarse a tocar en quantas diversiones se dieren por la Sociedad Dramática Española... baxo las mismas condiciones y pagos con que lo han hecho hasta el último sábado de Pasión con tal que se les conceda el producto de una representación detraídos los gastos del diario y lo que en la ocasión suelen cobrar los actores; y que lo que diariamente perciben tanto el maestro de tonadillas como el de Bayle, esto es media peseta cada uno, se saque y satisfaga de los fondos de gastos generales*». L'Ajuntament accedí tot d'una a la demanda. «*Y muy satisfechos y agradecidos los citados profesores se han retirado ofreciendo presentarse en Secretaría el sábado próximo para firmar un papel de simple obligación.*»

Una anècdota, per a cloure aquest episodi, a penes encetat. Als tres mesos d'actuació de la Sociedad Dramática Española sollicità un dels components d'ésser afranquit del compromís, per tal com li havia estat proporcionada feina amb la qual creia poder mantenir l'esposa i quatre fills.

Heus ací el nostre panorama teatral corresponent als anys de la invasió napoleònica. Als malastres propis, agreujats per un trastorn pregoníssim de l'economia indígena, s'hi afegiren els provinents de la situació general d'Espanya.

JOSEP ARTIS

(1) Vegi's MIRADOR, número 359.

—Vint-i-vuit litres d'aigua per al camell!

(*American Newspapers*)

ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS
TALLERS GRÀFICS
PATRICI ARNAU
VERDAGUER I CALLÍS, 3, 5 i 7
(DAVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)
ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCÀRRECS. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON
14856

CAMISERIA FITO
CAMISER ESPECIALISTA
ÈXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 11655

RICI "GOLOSO" PURGANT DELICIÓS

LES LLETRES

Els Llibres

Lytton Strachey, *La Reina Victòria* (Atena). — **Andre Maurois,** *Eduard VII i la seva època* (Atena)

No fa gaires setmanes ja ajuntava damunt aquestes mateixes pàgines els noms d'André Maurois i Lytton Strachey. L'Editorial Atena ha publicat, l'una darrera l'altra, les dues obres que més podrien contribuir a fer visible la semblança entre l'autor de *Climats* i el d'*Eminent Victorians*. La biografia de la reina Victòria — el sobirà que a ben segur ha batut el rècord d'estada en el tron —, una obra que escandalitzà la història oficial d'Anglaterra i en la qual el talent finíssim i l'estil irònic i poètic de Strachey assolien els resultats més admirables, pot ésser comparada amb el llibre en el qual Maurois, prenent per base la figura grisa — sense cap relleu històric si la compareu amb la de la seva reial mare—d'Eduard VII, traça un quadro complet de l'Anglaterra dels quinze primers anys del nostre segle i l'aprofita per a fer un elogi documentat i habilíssim de l'*Entente* anglo-francesa. D'aquesta comparança obligada sorgiran les semblances, les analogies de l'estil i de la concepció, però també les diferències, tant en l'ordre de la tècnica narrativa com en el dels objectius que es proposa l'escriptor.

Una primera constatació: Strachey, que només vol contar-nos una vida, treure una figura històrica de la fornícula oficial on ha estat posada per tal de desempolsar-la i fer-la viure de nou davant nostre, amb un marge amplíssim per la seva fantasia poètica, és més artista que Maurois, que ultra haver de posar més discreció en la part estrictament biogràfica, lliura una bona part del seu esforç a preocupacions polítiques o distreu l'atenció de la figura principal per a fixar-la en els personatges públics que la voltaven. El llibre de Maurois és una admirable lliçó d'història contemporània, una galeria d'estudis magnífics de polítics anglesos — com aquells lord Salisbury i duc de Devonshire—, una crítica aguda de la política europea de la preguerra, amb allusions a tots els punts neuràlgics que de tant en tant es desvetllaven i posaven en commoció totes les cancelleries. Té també fragments excellents de força evocadora com l'enterrament de la reina Victòria, però en canvi no arriba mai a aquella senzillesa gairebé sublim amb la qual Strachey, en una pàgina que el mateix Maurois ha destacat sovint com a genial, fa retornar, en una marxa fúnebre feta de temes íntims i familiars els episodis de la vida dilatada de la vella sobirana quan jeu, inconscient i inerme, en el seu llit d'agonitzant. Més pròxim al seu model anglès, el Maurois del *Disraeli* sostenia en moltes de les seves pàgines aquell accent poètic que l'extraordinari Lord Beaconsfield necessitava per ésser descrit. L'*Eduard VII i la seva època* ens presenta unes figures més pròximes a nosaltres, uns temps presents a la nostra memòria: llur transcendència pesa encara damunt els destins d'Europa, i André Maurois, que és un dels esperits europeus més aguts, no podia sostreure's a aquesta consideració en fer el llibre.

Fetes aquestes consideracions innecessàries, em cal assenyalar la gran qualitat literària d'aquests dos llibres. *La Reina Victòria* comença amb un capítol pintoresc i agitat que ja ens dóna la mesura del talent narratiu de Strachey. Aquella galeria de fills de Jordi III, tots carregats de vicis i condemnats a eixorquia, no semblaven pas destinats a deixar llur heretatge reial a les mans fràgils d'una noieta mig alemanya, filla del quart germà, i que en néixer, ningú no podia sospitar que arribaria tan d'hora, i per tant de temps, a ocupar el tron. La biografia emprèn, tot seguit, un camí planer, amb detalls íntims commovedors de ridícul i de poesia, i a través de les seves planes, es perfilen dues influències decisives: la del príncep consort Albert, l'home estudiós i honest, i la del doctor Stockmar, intelligent mentor, que lliurà la seva vida a l'ambiciosa i apagada missió de guiar el camí dels sobirans europeus.

Aquestes influències canvien totalment la psicologia de la jove reina, i quan el benamat marit mor, els anys inacabables de viduïtat, plens de les tasques esgotadores de la reialesa, s'escolen amb llurs canvis i llurs incidents, sota la guia del record de l'espòs, fins a assolir davant del poble una categoria mítica, un lloc reservat a molt poques persones, a escassos sobirans en la història. Una dona d'un talent mediocre, d'unes dots naturals gens extraordinàries, gràcies a la seva tenacitat i a les lliçons inoblidades d'Albert i Stockmar, arriba a esdevenir l'ídol vivent i símbol indiscutit de l'Imperi Britànic, «l'àvia d'Europa». Pel seu costat passen, aduladors i deferents, els gegants de la política anglesa: Disraeli, Gladstone, Lord Melbourne. Però Strachey no s'hi entreté pas gaire: els acara amb la seva Victòria, i ens els fa veure drets al davant de la doneta tossuda i autoritària. No és un estudi històric, sinó una història humana, en la qual la poesia i la màgia del detall tenen un lloc destacat. La figura reial davalla del seu soli i esdevé esposa, i dona obstinada en la seva missió, i personatge simbòlic, però l'autor ens fa seguir, des de dintre mateix de l'aurèola, com aquesta es forma, i no perd mai el contacte amb la noieta que escrivia un diari ingenu i s'enamorava dels seus bells cosins.

La família reial anglesa en 1899

La figura d'Eduard VII té, en contrast amb la de la seva mare, massa densitat en l'ordre anecdòtic, i les anècdotes són d'un caràcter massa delicat perquè Maurois insisteixi en aquest aspecte que tant ajuda Strachey a dibuixar la figura de Victòria. Però en canvi aquest volum dens, d'un interès constant, crea l'atmosfera inquieta de l'Europa de les primeries del segle, es detura en el canvi sobtat que la mentalitat britànica sofrí amb l'adveniment del nou rei, i sobretot segueix, sense mai fer esdevenir eixarreïda la relació de fets i documents, la història de l'amistat franco-britànica, obra mestra d'Eduard VII, Delcassé i Cambon.

La versió catalana de *La Reina Victòria* ha estat feta per Pau Romeva, i Marçal Olivar ha tingut cura de traduir el llibre de Maurois. Tant l'un com l'altre han fet una feina excellent, que la presentació tipogràficament perfecta i externament digna dels dos volums acaba d'arrodonir.

RAFAEL TASIS I MARCA

La col·lecció completa de MIRADOR pot consultar-se a l'Arxiu Històric de la Ciutat (Casa de l'Ardiaca)

NO DEIXEU DE LLEGIR EL NOU LLIBRE DE
JOSEP M.ª DE SAGARRA
ANCORES I ESTRELLES
PREMI FOLGUERA 1935
UN VOLUM AMB IL·LUSTRACIONS AL BOIX per E. C. RICART
PREU: 8 PESSETES
Administració i venda: LLIBRERIA CATALONIA
3, RONDA DE SANT PERE, 3

Valle-Inclán

Amb Ramón del Valle-Inclán, mort diumenge passat, desapareix una de les figures de més relleu de les lletres castellanes i indiscutiblement la més original de totes. I això tant literàriament com personalment. Sovint no és possible ni convenient separar l'home de l'obra. En Valle-Inclán, l'home i l'obra tenen, cada un per la seva banda i interferint-se amb freqüència, un relleu acusadíssim. Ningú com aquest home de figura típica i llegendària no ha sabut manejar tots els recursos de l'idioma: en posava tots els tresors a contribució, antics, moderns, dialectals, neològics. Es prenia totes les llibertats que volia, i li eren permeses perquè, dotat, com ningú més del seu temps, del geni de l'idioma, màgic verbal sense parió, la seva llengua era fluida i, malgrat un cert barroquisme i un ocult treball afiligranat, el seu estil ric i llampant era d'una fluïdesa i una naturalitat inigualalades.

No solament al servei de la literatura posava Valle-Inclán la seva imaginació, sinó al de la seva vida mateixa. Qui és capaç, per exemple, de destriar la veritat de la ficció en *Alma Española* (1903), mena d'autobiografia fantàstica? De creure'l, no hauria nascut en una masia de Puebla de Caramiñal, sinó al mig de l'Oceà, a bord d'un vaixell pirata, i en la seva estada a Mèxic hauria estat capità de *plateados* — partida de fora de la llei que duien un galó argentat al *sombrero* — i coronel general dels exèrcits de Tierra Caliente.

De tornada d'aquest viatge a Mèxic, Valle-Inclán començà a donar-se a conèixer com articulista i contista. Visqué la bohèmia pintoresca de les tertúlies de cafè i les estretors econòmiques. A l'habitud del cafè havia de romandre fidel tota la seva vida. Era el seu centre natural, en el qual parlava, discutia, fantasiejava i es lliurava a la mordacitat més feroç, però que, en el fons, era merament literària i espaterradora, d'*enfant terrible* de cafè. Des del cafè llançà anècdotes i històries, en què l'enginy completava i suplia la realitat, i es lliurà a divagacions literàrio-històriques, en aquests darrers temps, sobre el pintoresc regnat d'Isabel II en particular i el segle XIX espanyol en general, com a marginàlia a la seva vasta construcció *El Ruedo Ibérico*, que ha deixat en curs de publicació. Més que un cicle de novelles històriques, *El Ruedo Ibérico* és una epopeia burlesca on fets i personatges trets de la història d'Espanya i de la imaginació de l'autor són barrejats, units per un tènue fil d'argument.

Per a festejar la publicació del primer volum d'*El Ruedo Ibérico* i de *Tirano Banderas*, Valle-Inclán fou homenatjat en 1932. Aleshores ja feia temps que era cèlebre. Ho devia sobretot a les quatre *Sonatas*, publicades de 1900 a 1905, l'heroi de les quals és el marquès Xavier de Bradomín, «*feo, católico y sentimental*», espanyol *a la antigua usanza*, amb molts punts de contacte, si no amb el que era Valle-Inclán, amb el que hauria volgut ésser.

Durant els seus anys d'infància i d'adolescència havia sentit, de familiars seus que hi havien pres part, narrar episodis de les guerres carlines. Una part notable de la seva producció literària se'n nodrirà després: *La guerra carlista*, sobretot, amb els seus tres volums: *Los cruzados de la causa, El resplandor de la hoguera* i *Gerifaltes de antaño*.

Valle-Inclán escriví també per al teatre i fins arribà a representar un paper en *La comida de las fieras*, de Benavente.

A algunes de les seves obres posà el títol genèric d'*Esperpentos*; segons el protagonista de *Luces de bohemia*: «*El esperpentismo lo ha inventado Goya... Los héroes clásicos, retratados en los espejos cóncavos, dan el esperpento. El sentido trágico de la vida española sólo puede darse en una estética sistemáticamente deformada.*» A aquests *esperpentos* pertanyen *Los cuernos de don Friolera* i la *Farsa y licencia de la Reina Castiza*.

Però no ens és possible de donar la llista completa de les obres d'aquest fecund escriptor que, hores abans de morir, encara treballava en la seva darrera novella, *El Trueno dorado*. Ni tampoc recollir — alguna vegada ho hem fet, fragmentàriament — les innombrables anècdotes de la seva vida rica en pintoresc.

Valle-Inclán ha mort als seixanta-cinc anys (havia nascut en 1870), deixant entre els que l'han conegut una fama que sovint els fa preferir l'home a l'obra, però deixant a la posteritat aquesta, més duradora, rica de més de trenta títols.

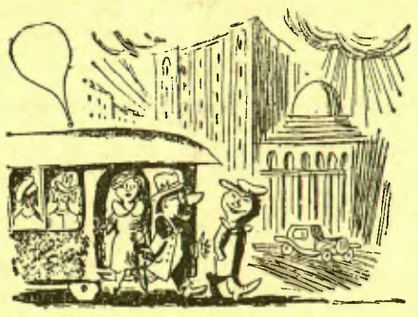

—Quina barra! Deixar que una dona vagi dreta un trajecte tan llarg!
—I vós, que no sèieu?
—Sí, però jo sóc el marit.
(*Krokodil*, Moscú)

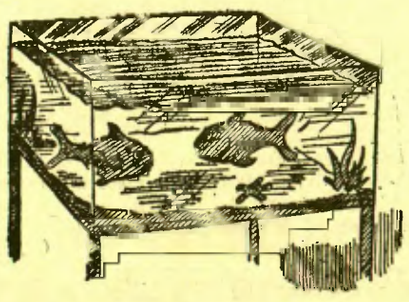

—Què fas diumenge?
(*Marianne*, París)

Erasme a Catalunya

Hi ha hagut l'any dedicat a Víctor Hugo i el dedicat a Goethe. Els centenaris commemoratius han creat de nou una atenció que si bé no s'havia interromput, potser empallidia pel pas dels anys. Assaigs, anècdotes, apreciacions noves, algunes d'elles nascudes en una més gran equanimitat, han fet reviure les obres dels mestres, les quals, de tan recreades, semblaven dispensar les noves atencions.

L'any 1936 serà, ben segur, l'any d'Erasme. El quart centenari de la seva mort inspirarà commemoracions i la figura del poligraf holandès, talment ressucitada d'un oblit secular, pendrà de nou el relleu reservat als grans noms de la història. Es desempolsaran una bona part dels seus llibres, que cada generació, en forma graduada, ha anat donant a més oblit i l'anècdota, llaminadura imprescindible de les multituds, popularitzarà l'erudit que, a quatre-cents anys de distància, reviurà en carn i os en la imaginació popular, fàcil a la fantasia. La vida novellesca del seu pare, la vida monacal d'Erasme, les incidències dels seus viatges, les seves amistats i les lluites religioses, únicament en aquell punt que tenen d'aventura atrauran l'atenció del poble. Mentrestant la seva obra seguirà òrfena d'interès i tan sols aquella part que ell escrivia sense una gran meditació, pur passatemps, haurà resistit l'acció demolidora de quatre segles. Aquesta seria la sorpresa de molts d'aquests homes que viuran eternament en el record de les generacions: l'obra que els encamina cap a la immortalitat no resisteix el temps i en canvi aquella part secundària de llurs treballs, aquell aspecte volgudament desinteressat, s'ageganten. Heus ací la lliçó cruel de la història per als designis dels homes.

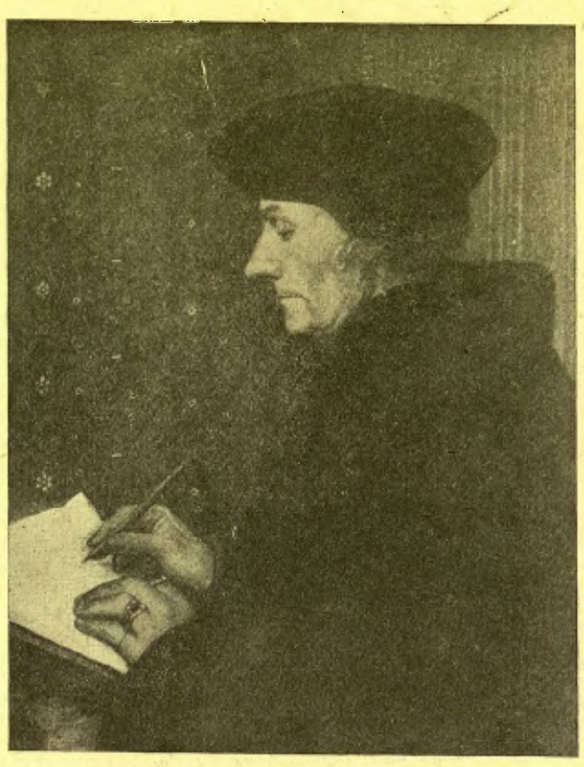

Erasme, per Holbein

Erasme, en una caseta del seu amic Thomas Morus, a qui coneix quan en un dels seus múltiples viatges visita per primera vegada Anglaterra, escriu — esplai d'erudit — una obreta que ell creu insignificant: *Moriae Enkomion Stultitiae Laus*. Set dies basten per enllestir el que no matarà els segles. Erasme, a la vora de Londres, una mica enfastidit per la boira i enyoradís de la Itàlia que acaba de deixar amb una punta de recança, agafa la ploma i sense aquella cura de les obres molt pensades, enllesteix un elogi a la follia. Neix la sorpresa. Aquest elogi obté una gran popularitat i el nom del filòleg, fins aleshores conegut de les seleccions únicament, arriba a les multituds. Però no es tot falaguer. Aquest llibre és mal rebut per alguns dels seus admiradors, un dels quals, Dorp, teòleg de la Universitat de Lovaina, li escriu — i en aquest esperit agermanaríem molts erasmistes del moment — que per a fer-se perdonar l'*Elogi de la Follia*, hauria d'escriure l'elogi de la prudència.

L'*Elogi de la Follia* i alguna altra obra que Desideri havia de jutjar de pur passatemps és el que resta d'ell. A Espanya, un dia conegudíssim, com en totes les cultures d'Europa, és avui gairebé oblidat i de la seva obra, que segons Menéndez y Pelayo «*era más conocida que en Rotterdam y en el «Enchiridion» y los «Coloquios» difundidos en millares de ejemplares*», no en resta altra cosa que *El Elogio de la Locura* de Julio Puyol i la reedició de l'*Enquiridion* pel Centro de Estudios Históricos.

A Catalunya, J. Pin i Soler dedicà una part de la seva vida a estudiar l'obra d'Erasme. Fruit d'aquesta atenció són les versions en llengua catalana de l'*Elogi de la Follia* (1910), *Colloquis Familiars* (1911), *Colloquis Familiars* (segona sèrie, 1912) i *Llibre de la civilitat pueril* (*De civilitate morum puerilium*, 1912). Totes aquestes versions de Pin i Soler van acompanyades de notes explicatives i l'*Elogi de la Follia* d'una petita biografia de Desideri Erasme, lligada, principalment, a les circumstàncies en les quals escriví aquest elogi, que porta traces de no envellir mai. Pin i Soler en aturar-se en l'obra d'Erasme tingué cura de trasladar al català, no l'obra morta, diluïda fa temps en la indiferència que contrasta avui amb la passió que en el seu temps va ésser acollida pels escolàstics i antiescolàstics, ciceronians i anticiceronians, ortodoxos i heterodoxos, sinó aquella part, podríem dir-ne faceciosa i irònica, que ha sobreviscut amb tota la seva gràcia originària.

Aquests llibres tenen la virtut de transparentar-vos l'ànima d'Erasme; la seva psicologia i les seves dèries, el gust pels viatges, un concepte d'ironia i, sobretot, la nedtedat de la qual Desideri havia fet gairebé un culte a còpia de fer-se-li indispensable. Algun biògraf ha remarcat que en els seus viatges la cosa que el preocupava més era trobar hostals on els llençols fossin nets i les tovalles sense taques de vi. Alguna cosa d'això — fet que ve a confirmar la vàlua d'aquests volums en el que fa referència al seu tarannà — hi ha en els *Colloquis Familiars*. *Diversoria*, colloqui que Pin i Soler tradueix, atenent-se a la intencionalitat d'Erasme, per *Vida d'hostal*, confirma aquest tret de la personalitat de l'humanista. El diàleg entre dos viatgers que arriben de Lió ens diu els costums dels vells hostals alemanys, dels quals Erasme no guarda gaire bon record; *Opulentia Sordida*, sàtira contra els venecians i contra Aldo Manucio i contra la seva muller, de la qual diu — un altre testimoni escrit de la seva pulcritud — que tenia la casa bruta a tot ésser-ho; *Naufragium, Convivium Fabulosum, Senile Sine Vehiculum* i molts d'altres vénen, amb llurs diversos temes, a mostrar-nos l'enginy d'Erasme per al colloqui i la seva traça per a la ironia, que, malgrat ésser voltada d'un tema faceciós, arriba neta, amb tota la seva premeditada intenció. N'és una prova *Naufragium*, sàtira contra els qui esperen de la superstició l'auxili que únicament haurien de reclamar a Déu. Pin i Soler ja anota que aquest colloqui, malgrat l'aparent intranscendència del tema, porta una més gran malícia que no pas els altres i afegeix que contribuí a donar arguments als iconoclastes en aquell moment ja abocats a la protesta contra Roma.

Es tot això el que queda d'Erasme, o almenys el que queda viu de la seva obra; tota la resta, el que ell escrivia després de llargues hores de meditació, després de dies de silenci i de recolliment, roman empolsat en les grans biblioteques. No és pas un fet excepcional aquesta oblidança que sembla replicar irònicament les grans vocacions. Azorín l'ha assenyalat en diferents autors castellans i nosaltres podríem adduir-ne d'altres.

L'*Elogi de la Follia* és una obra de subtils observacions; costa, tanmateix, destriar-hi el que hi ha de seriós i el que hi ha de facècia, tot barrejat amb una delicada interpretació personalíssima i original de la vida, de la vida que Erasme sabia veure, de vegades, darrera el prisma multicolor d'impressions diverses, eixampla l'esperit i fa néixer el somriure sense provocar mai la rialla. Aquest tret es també en les altres obres que Pin i Soler vertí en llengua catalana. Les traduccions del nostre renaixentista i els comentaris que ajuden a la compenetració del lector amb Desideri Erasme, pateixen, no obstant, del mal del moment. L'anarquia ortogràfica fa que aquests llibres, admirablement editats, es ressentin força del llenguatge aleshores encara no definitivament unificat i produeixen el que Nicolau d'Olwer n'ha dit «mal d'ulls», frase encertada perquè la lectura d'aquests llibres, al marge de llur vàlua intrínseca, no es fa gaire amable i moltes vegades els castellanismes i la forma sintàxica velen la gràcia o l'esperit de l'original.

Ara que tot Europa commemorarà el quart centenari d'Erasme i els estudis del poligraf reviuran en el record dels erudits del món, Catalunya podria associar-s'hi, no d'una manera purament formulària, sinó eficaç. L'*Elogi de la Follia* traduït de nou tindria ben segur l'estima de les seleccions. Tasca meritòria fou la de Pin i Soler, però no són els anys els que marquen la vellesa d'aquest llibre, sinó el pas rapidíssim de la nostra literatura és el que fa veure molt llunv de nosaltres aquell esforç que distingí Pin i Soler entre els estudiosos erasmistes de la península. Una nova traducció d'aquest llibre o bé una tria dels *Colloquis* que l'autor de *Niobe* no transcriví, constituiria un homenatge molt més viu que tots els articles apologètics que s'escriuran.

J. M. MIQUEL I VERGES

Aquest número encara ha passat per la censura

Les darreres novetats franceses
LLIBRERIA
Louis Bergé
Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118
Kiosque Français
Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les Exposicions

Eugenio Hermoso

La pintura d'Eugenio Hermoso, exposada a la Sala Barcino, ens arriba a poca distància temporal de la que exhibí un altre destacat pintor de Madrid, Marceliano Santa María. Dues pintures diametralment oposades, totes dues en franca pugna, encaixades en el camp que voldria representar la personalitat castellana.

No dubtem a admetre com a tal l'obra de l'expositor actual. Hermoso, com Benedito, Chicharro, Sotomayor i algun altre, segueix els passos del realisme espanyol que en el segle XVII s'imposà com a únic.

Fidel a aquella tradició, Hermoso no ha fet com Santa María, que s'ha complagut a anar examinant el que feia França. Al revés, cada moment transcorregut li ha enrobustit el seu espanyolisme, al qual no ha inoculat cap element nou, com Romero de Torres, i l'ha anat fent més dens en la seva desproporció amb l'actualitat, més acusat en el seu sedentarisme i sistematització.

Per a Hermoso l'essencial és un argument de primer terme, quasi sempre pompós, grandiloqüent de composició, matemàticament retallat i enganxat damunt la pura irrealitat d'un fons que sempre decanta l'atenció cap al preciosisme i a un tot convencional.

No és exagerat, doncs, que diguem que aquesta pintura no trobarà a Barcelona una opinió massa extasiada. L'escola de casa nostra, practicada amb assiduïtat de fa molts anys, les inquietuds de modernitat que tots hem viscut i la nostra manera d'entendre la pintura, li impossibiliten aquella franca reacció que Barcelona portà a cap aleshores de la vinguda de Santa María, pel fet d'estar molt més a la vora de l'art català i de l'ortodòxia, cosa que ens sorprengué totalment per existir la prevenció que la pintura castellana només parlava des del punt de vista que ara Hermoso ha confirmat.

Aquí podria acabar l'anàlisi de l'exposició si no fos que existeix un fet a aclarir. El repetidament alludit èxit de Santa María va caure a Madrid com una bomba. D'aquell èxit en sobrevindran visites a Barcelona, creguts que van a un mercat per explotar, de resultats falaguers i invariables. Només, doncs, una mena de consell: atendre's a estudiar el per què.

Mairici Valls Quer

Aquest expositor de la Sala Busquets ha realitzat una enorme quantitat de teles olotines en les quals sura, en general, una fresca inspiració que el presenta com un home dotat de brillants possibilitats.

En alguna de les obres exposades, Valls Quer es sotmet a l'enfarinament que Labarta ha fet norma de les seves manifestacions darreres. Es una llàstima que un jove autor recorri a aquest procediment, i més encara tenint en compte que la seva manera pròpia és prou bona perquè l'empenyi a procedir així.

Valls Quer, pintor d'agilitat i bon colorista, té en ell mateix l'esdevenidor, i és posant en contribució la seva volada paisatgística, absent d'influències, que trobarà el que cerca, com ho deixa entreveure en la copiosa col·lecció de la Sala Busquets.

Maurici Valls Quer — Muntanyes del Corb

«Ars Plàstica»

El grup Ars Plàstica celebra a les Laietanes una exposició de conjunt que té la gràcia de partir en dos termes categòrics la integritat dels seus components. Enumerarem els que participen del terme notable.

Eugenio Hermoso
«El baño de las zagalas»

Lluís Albert de Puig, orfebre, presenta unes peces excellents que intensifiquen la seva vàlua sempre destacada en totes les exposicions en què ha pres part.

Feliu Cano és un aquarellista, llorejat als Salons de Primavera, que avança força segur en el camí que va iniciar aleshores de la seva revelació.

Giménez Botey és una perfecta troballa en l'especialitat d'escultures bibelotesques. Les seves obres al saló d'Ars Plàstica són excellents realitzacions en les quals llueix una rara sensibilitat decorativa.

Francesc Montanyà, lacador, també figura en la millor faceta d'aquest nou grup d'artistes.

Finalment, el retratista al carbó David Santsalvador dóna una petita mostra de la seva gran traça, amb une sèrie de retrats d'immillorable semblança.

ENRIC F. GUAL

FITO
CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 11655

AL CENTRE DE LECTURA, DE REUS

Dibuixos de Ricard Canals

El Centre de Lectura, de Reus, s'honora aquests dies honorant la memòria de Ricard Canals amb una exposició de dibuixos del malaguanyat artista que desaparegué d'entre nosaltres quan es trobava al bo i millor de la seva carrera, pel febrer de 1931, quan el seu art, aquella substanciosa i rica pintura que marca una de les més nobles etapes de la nostra vida artística contemporània, es trobava en plena saó per a poder-ne esperar més encara del bo que ens havia donat ja.

Plausible i digna de tot encomi és la iniciativa del Centre de Lectura reusenc.

Una exposició de dibuixos d'un mestre com és aquest el cas del pintor Canals, és alguna cosa — a part del seu valor intrínsec, independent de tota altra creació que pugui ésser tinguda en compte — que explica i especifica molts de detalls que en altres obres de més magnitud, més esforç i més complicació se'ns queden amagats. Al mateix temps que els dibuixos ens revelen i ens assenyalen moltes vegades el camí, amb els seus entrebancs, els seus dubtes i les seves victòries, que ha seguit el mestre que els confegia per arribar a les seves grans produccions pictòriques o escultòriques, fills més directes de l'artista, més espontanis, més a la vora del seu íntim sentiment, són una font de gaudi estètic i didàctic tan gran com pugui ésser-ho l'obra més acabada damunt la tela amb els colors o en qualsevol matèria definitiva; ja són per ells sols — és obvi sempre que es tracti del dibuix d'un artista de qualitat — obra definitiva també.

JOAN CORTES

(*Segueix a la pàgina 8*)

Galeries d'Art

SYRA
PRESENTS D'ART I QUALITAT
BODES, FESTES ONOMÀTIQUES, BATEIGS, ETC.
ENRIC PORTA (pintura)
P. MANTANYA (laques)
TRENCHS (dibuixos)
(Inauguració dia 11 a les 6)
Diputació, 262 Telèfon 18710

BUSQUETS
MOBLES
OBJECTES D'ART I DE FANTASIA
Dissabte dia 11
Inauguració exposició
DARIUS VILAS
(pintura i dibuixos)
Passeig de Gràcia, 36

SALA PARÉS
EXPOSICIO I VENDA D'ANTIGUITATS
EXPOSICIÓ HOMENATGE A
MEIFREN i CASANOVA
Inauguració dissabte
EXPOSICIÓ DE PINTURA CATALANA

SALA GASPAR
Consell de Cent, 323
(entre Rambla de Catalunya i Balmes)
MARCS - GRAVATS - MIRALLS I MOTLLURES
Dia 11 inauguració de l'exposició de
BERNARDINO de PANTORBA
(pintura)
Exposició de quadres, joguines i altres objectes i presents

La Pinacoteca
MARCS I GRAVATS
EXPOSICIÓ
ALEXANDRE de CABANYES
(pintura)
i Dia 11 inauguració exposició
AMAT (pintura)
Passeig de Gràcia, 34

SALA BARCINO
V. GARCIA SIMÓN
MARCS, GRAVATS, MOTLLURES
GRAN EXPOSICIÓ DE PINTURES D'EUGENIO HERMOSO
Oberta fins al 10 gener
Passeig de Gràcia, 19. Tel. 15677

Individualisme dels nostres constructors urbans

Considerant la força d'individualisme que existeix dins el propietari barceloní, i veient com aquesta força s'exterioritza i romp sempre que pot les regles més entenimentades del nostre modest urbanisme, o com sordament retruny als dintres de la propietat, si no pot mostrar-se a fora, he acabat per reflexionar que potser valdria més mudar les regles que no pas esgotar-nos a voler canviar el caràcter dels individus; perquè, com ha estat dit per algú, és més assenyat de fer dir a les lleis allò que poden fer complir, que no pas fer-los predicar inútilment allò que no tenen capacitat per imposar.

Parets mitgeres a la Plaça de Catalunya

Ara ens trobem al davant d'un cas prototípic en l'urbanisme barceloní. A la Plaça de Catalunya, havia estat fet un esforç per tal de regular les fatxades i, sobretot, les alçades de les fatxades. En principi, tothom trobà excellent la idea d'aquesta regulació. «La Plaça de Catalunya — havia dit el barceloní que s'estima — no ha d'ésser *decorada* per allò que s'hi posi al mig, sinó que ha d'ésser *feta* per les fatxades o els volums dels edificis que formen el seu contorn.» Doncs bé; des de la data que aquelles regulacions foren aprovades, tres projectes d'edificis han estat posats en execució a la Plaça de Catalunya. Un d'ells, un Banc, mostra prou clar amb quina repugnància, o almenys amb quina falta de convicció, va acceptar la regulació l'entitat propietària: la força interior de l'individualisme esclata per un angle de dalt en forma de torratxeta, no mai prevista en el pla regulador de la plaça. Passi. Un segon edifici, el Cercle Militar, donà un exemple de disciplina; potser per deformació professional dels estadants, o més segurament pel sacrifici individual de l'arquitecte, Adolf Florensa, a l'altar cívic de l'urbanisme i de l'art col·lectiu. Per fi, ve el tercer cas, l'actual, un edifici d'angle per una gran companyia, el qual ara es comença. Què me'n direu? El projecte de l'edifici esbotza per dalt l'envoltori-límit fixat per les ordinacions de la plaça, decididament massa esquifides per contenir les furioses ànsies constructives de la companyia propietària. Sembla que a hores d'ara ja no som a temps per a deturar aquesta erupció deformadora de les regles de la Plaça de Catalunya. Els òrgans tècnics i administratius de l'Ajuntament han acabat llurs municions i la companyia propietària és vencedora en tota la línia. Per què? No ens enganyem: no per feblesa d'aquest o d'aquell organisme oficial; no per complaences de l'Administració amb els poderosos, sinó per una secreta conformitat de gairebé tots aquells que abans trobaven les regulacions de la plaça adequades, però que ara no saben resistir el sortilegi d'una paraula hàbil: la paraula *building*. Perquè hom ha decidit, en efecte, que a aquell angle de la Plaça de Catalunya no s'hi construirà una casa, sinó un *building*. I un *building* «fa bonic»; «calen *buildings* a Barcelona»; i una vegada més, i sempre amb pretextos actualment plausibles, les regulacions generals i col·lectives de l'edificació urbana són vençudes pel cas particular i individual.

Reconeguem el fet: el català, i en especial el barceloní, admira l'individualisme. Pàtria de grans anarquistes, de grans autodidactes i de grans *self-made men* — que tot és una mateixa cosa —, Barcelona no accepta les regles generals més que per resoldre un cas particular, i les rebutja quan, instintivament, s'adona que ofegarien la iniciativa individual. Voler que la nostra opinió pública reforci amb la seva adhesió continuada una ordinació d'alçades d'edificis, és demanar molt. I sense l'adhesió i reforç de l'opinió pública, no hi ha Ajuntament que la pugui fer prevaler contra els interessos privats.

El sistema del bloc o mansana, no sols de la Plaça de Catalunya, sinó de l'Eixampla i de gairebé tota la ciutat, pressuposa una disciplina d'alçades, parcials i totals, a les fatxades. Aquesta disciplina és escarnida, es pot dir, en la generalitat dels casos. La conseqüència n'és la tristíssima plaga de parets mitgeres, en primer lloc; l'absurd d'un bloc que vol ésser massís i en el qual les línies horitzontals no s'avenen, ni els ritmes de buits i plens, ni els coronaments.

Potser sí que és hora que mudem de sistema i que en trobem un que no pressuposi aquesta disciplina que el «bloc» pressuposa; un sistema que aïllant i individualitzant els edificis de cada mansana, permeti més llibertat sense ocasionar més desordre. Crec que aquest sistema consistiria a deixar les cases ajuntades fins a certa alçada a determinar, alçada que seria un mínimum per a tota façana que es construís; i, passant d'aquesta alçada, les cases es desenganxarien les unes de les altres, quedant separades les fatxades laterals de les dels veïns per uns espais oberts. Així la funesta paret mitgera seria evitada i la falta de concordància de línies horitzontals explicada i legitimada.

Sobre aquest sistema pot haver-hi molt a dir. Per ara serà suficient recordar que, dimensions a part, és el que l'individualista Nova York posa en pràctica i que, tal com van les coses, és el que anirà prevalent a la nostra Plaça de Catalunya.

NICOLAU M.ª RUBIO
Arquitecte

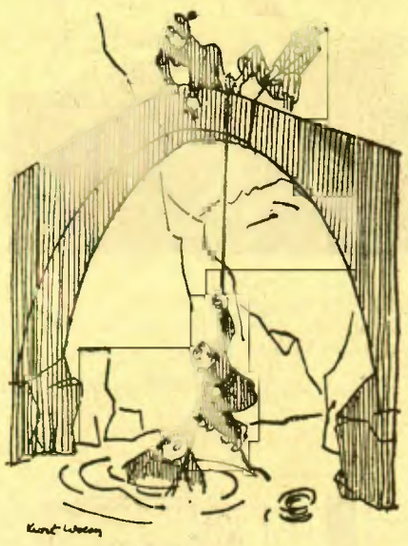

La dona. — Ei, que us deixeu el barret del meu marit!
(*Lustige Blätter*, Berlín)

—D'ençà que he trobat això contra les puces, la vida no té objecte per a mi.
(*Guide and Ideas*)

Subscriviu-vos a **MIRADOR**

Ronda de Sant Pere, 3 = Telèfon 22592 = Barcelona

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

El Sr. .....

que viu a .....

carrer ..... *n.º* ..... *es subscriu a* **MIRADOR**

pel preu fixat de **3'50 ptes.** *trimestre.*

..... *de* ..... *de 193*....

Signatura

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI
Màxima rapidesa ⊡ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

REPÚBLICA I CATALUNYA

Per una política de creació

(*Ve de la pàgina* 1)

A Catalunya tothom parla de catalanisme. Amb la complicitat del partidisme, veiem grans polèmiques a base de vocabulari. El senyor Cambó, quan el senyor Gil Robles l'ha atacat massa, fa un discurs molt catalanista, aplaudit frenèticament pels catalanistes de tota la vida. Després, a Madrid i ací, s'aliaran si convé, i en paus. Tot això no interessa al país. Com que ningú no vol tenir el monopoli del catalanisme, quedem que hi ha catalanismes de moltes menes. Però el problema polític essencial, a Catalunya, és aquest: que el nacionalisme autonòmic necessita, imprescindiblement, unes bases polítiques i socials sense les quals és pura entelèquia. El senyor Cambó voldria un catalanisme sense legislació social, sense ordre públic, amb un Parlament petitet i bona persona. Voldria, en fi, un nacionalisme català encantat de poder dialogar a través d'uns quants diaris i d'uns quants escriptors, i portant els assumptes polítics a Madrid. El senyor Cambó és víctima del seu propi sistema, és víctima dels trenta anys de catalanisme. Es víctima de la jerarquització del seu partit, víctima de l'Estat major que l'ha ajudat a crear un catalanisme que té un valor sentimental, cultural i artístic. Però que, mancat de mecanisme polític, ha de morir necessàriament. Catalunya és una unitat, és un país vertebrat, un cos amb vibracions, amb nervis, i ulls, i mans, i cervell, o és una pura abstracció político-literària.

Aquest és, creiem, el problema polític que es planteja a Catalunya. Si la pàtria — deia el senyor Hurtado, en una fórmula impressionant i bella —, no és un pensament, una estructura, no és sinó paisatge. Aquest és el dilema. O un pensament — és a dir una política, un govern, un país estructurat — o un paisatge — literatura, poesia i cançons populars. Pel meu gust, política d'antuvi. Es a dir, un pensament. Es a dir, Catalunya.

FERMÍ VERGÉS

CATALUNYA I AVANT!

(*Ve de la pàgina* 2)

Per a Pujols és tan evident aquest engrescador futur català que no concep que se'n pugui dubtar; sobretot si es té en compte allò que cal considerar com a signes premonitors de tan bells esdeveniments. Entre altres d'aquests fets premonitors Francesc Pujols fa notar el que es podria qualificar d'hegemonia indumentària dels catalans en terres d'Ibèria: aquesta hegemonia encara no és del tot copsable, però és induïble del fet que Espanya hagi adoptat en absolut, fins en l'exèrcit, el barret basc, la boina fins ara reprovable en tant que símbol de carlisme; car ja és sabut que la boina fou la gorra de l'uniforme carlí durant les guerres civils del segle passat. Si un capell tan odiat per la dinastia establerta i reconeguda i per la immensa majoria del país havia d'acabar essent el capell dels exèrcits i de la massa dels ciutadans, ningú no ha d'estranyar-se, segueix dient Pujols, que aviat la barretina s'imposi a tot Espanya com s'imposà la boina. El més indispensable per aquesta hegemonia indumentària de Catalunya, l'antipatia, ja està donat; cal ara només deixar fer al temps: ja se sap que a Francesc Pujols no li ve d'una ni de dues centúries.

El cert és, però, que el nostre lluentíssim heresiarca no haurà pas d'esperar tant temps: a hores d'ara l'hegemonia indumentària de Catalunya està a punt de realitzar-se, i no sols en terres d'Espanya, sinó a tot el món. Pel moment ja podem anunciar als nostres benvolguts lectors que sentin l'hegemonia del vestit català amb el fervor que manifesta el nostre admirat Pujols, que la barretina fou ja contagiada a la terra germana dels lusitans, i que l'imperialisme medieval català la imposà als sicilians i a altres pobles costers del Sud d'Itàlia, els quals encara no l'han abandonada; fins a la mateixa França medieval els catalans aportaren llur còfia nacional: ja al sege XIV la veiem en algunes miniatures franceses; al segle XV la barretina catalana era com una gorra dels exèrcits de mar del rei de França: Sant Lluís embarca cap a la conquista d'Africa amb tripulacions cofades de barretines exactes a la barretina d'Olot, ço que es constata en una bella i expressiva miniatura d'un manuscrit del segle XV conservat al Museu del Louvre. Es dirà potser que hi ha temeritat en afirmar que els catalans comuniquessin als francesos la barretina quan el fet podria haver-se produït a la inversa... Nego: perquè el cert és que en les ilustracions del Llibre d'Amós de les cèlebres i catalaníssimes Bíblies de Roda i de Ripoll, tan anteriors a les dates barretineres precitades, ja el miniaturista romànic o preromànic representa els homes coberts amb barretina. Com es veu, doncs, la barretina és notòriament d'origen català, si exceptuem la tradició barretinista de l'antiga Frígia; tradició que no compta, perquè hi ha una solució de continuïtat massa llarga des de l'antiguitat frígia fins a l'alta Edat mitjana catalana. De totes maneres, cal remarcar que a pretext de gorra frígia, símbol de llibertat, els espanyols i els francesos de tot estament es fan avui dia un honor de demostrar llur amor a la Llibertat bo i cofant-se amb una barretina més o menys frígia, però barretina al capdavall; barretina olotina, ara com ara, però que ningú no podrà negar que el dia de demà no es converteixi en barretina musca, si és que volem ésser enraonats i posar-nos en el mateix pla de dialèctica deduccionista que Francesc Pujols tant afecciona.

Però totes aquestes proves de la persistent i creixent hegemonia indumentària de Catalunya no són res al costat de la gran conquista barretinesca realitzada darrerament: ni més ni menys que la conquista de la Gran Bretanya! En efecte, ara fa poc fou adoptada a Anglaterra la barretina; i no pas per un qualsevol faceciós dels que eixien al carrer a festejar amb una disfressa el jubileu reial, sinó adoptada oficialment pel Ministeri de Marina del Regne Unit. L'Escola de Marina Mercant Britànica establerta a bord del vaixell *Triton*, a Gravesend, ha imposat uniformement als deixebles que hi cursegen la nostra gloriosa barretina, també en aquesta avinentesa la barretina olotina, com podrà comprovar en l'adjunt gravat el lector sempre curiós. No cal dir que des d'Anglaterra a la resta del món el trànsit que ha de fer la barretina serà curtíssim. Ja hem vist com després de la Guerra Gran totes les nacions han cuidat a adoptar l'uniforme que els britans s'empescaren per assistir a les operacions del front franco-flamenc; fins les nacions derrotades per França— que és tant, gairebé, com dir derrotades per Anglaterra—, fins aquestes nacions més que orgulloses no han dubtat ni cinc minuts a adoptar l'uniforme anglès.

El món és nostre, ja ho veieu; i si bé encara no el tenim al puny, que l'hi tinguem haurà d'ésser joc de poques taules. De manera que... ja ho saben els senyors Royo Villanova i Marraco: per ací o per la porta!

Però... ara se'ns acut una idea: i si, en lloc de perdre el temps en aquestes beneiteries, ens proposéssim d'una vegada pendre'ns les coses seriosament, estudiar-les a fons fins a l'esgotament i explotar-les amb l'originalitat i amb la fecunditat de què probablement som capaços els catalans...?

JOAN SACS

—Tens cap germanet?
—No.
—I cap germaneta?
—Tampoc.
—Doncs a qui esgarrapes?

(*Dagens Nyheter*, Estocolm)

—En resum, què us passa?
—Sento un avorriment insuportable!
—Això és que us escolteu massa.

(*Ric et Rac*, París)

—L'avantatge de les pipes de terra és que si et cauen no cal que t'ajupis a collir-les.

(*New York American*)

LA NIT DE NOCES DEL REPORTER

(*Il Travasso delle Idee*, Roma)

Dibuixos de Ricard Canals

(*Ve de la pàgina* 7)

Apunts, esbossos, estudis; fets sota la impulsió d'un moment, per tal de copsar un gest, una expressió, una figura, projectes per a ulteriors realitzacions, les primeres línies que determinen l'estructura i les masses d'una pintura que vindrà després, recerca d'una forma, d'una posició, d'una harmonia, l'actitud d'un cos, l'equilibri d'una massa, els dibuixos ens parlen eloqüentment del que era la vida de l'artista de cara a la seva obra, lliure en absolut de tota altra preocupació que la de la fixació d'allò que cercava, per a ell sol; el quadro, l'obra que en serà el resultat serà producte d'una elaboració en la qual hauran treballat per parts iguals l'arbitri i la inspiració; el dibuix és aquesta sola, en tota la seva puresa.

Per això és que tenen tant d'interès els dibuixos dels grans artistes i és per això, també, que el col·leccionisme de dibuixos pren cada vegada més volada, que els museus de tot el món n'arrepleguen tants com poden i que el dibuix ha obtingut una estimació pròpia per part dels entesos i amadors de les arts.

Com diem més amunt, Ricard Canals representa una de les etapes millors del nostre art modern. En tornar de París ell i el seu company Nonell (el qual morí poc temps després), ens portà una orientació tota nova a través de les experiències que tragué dels impressionistes i postimpressionistes durant la seva llarga estada a la capital artística del món. Ell i el seu company — aventura que ens semblarà increïble avui — portaven a Barcelona una revolució que per a ells voldrien els nostres desorientats i tristos avantguardistes actuals.

Resultarà tan estrany com vulgueu a hores d'ara, però el fet és que Canals havia estat tingut en horror i abominació per part de la crítica i el públic barceloní de llavors. Ha passat ja molt de temps perquè hom pugui fer-se'n càrrec sense commiseració i estranyesa. La nostra gent, les nostres autoritats artístiques rebutjaven amb tota mena d'improperis la forta i dolça pintura que els oferia Ricard Canals. Els amics que la defensaven eren els quatre o cinc amics que després formaven amb ell Les Arts i els Artistes, Pujols, Labarta, Nogués, Elias, i l'únic públic que obtingué foren tres o quatre senyors de bo de bo que es feren retratar per ell. Tongada de lluita i d'heroisme. Canals la passà, inflexible. Temps més tard, hom li donava a cor què vols tot allò que abans li havia estat regatejat canibalescament. Per altra banda, la seva personalitat s'havia perfet; el seu camp d'acció havia esdevingut més i més ample; a les belles composicions i els exquisits retrats que en aquella primera època ens donava, havia exercitat el seu talent, amb esplèndids resultats, en la litografia, en la decoració mural, en el paisatge.

Quan la mort ens el prengué, era ja Canals un valor indiscutible i reconegut per tothom. La distinció i la mestria del seu art no han trobat substitut encara. Som ben lluny d'haver-lo oblidat, però aquest homenatge que li tributa el Centre de Lectura, de Reus, ha de servir per a corroborar la seva bona memòria.

JOAN CORTES

PROJECTOR

Georg Jensen

Des d'octubre del 1935, data en què moria Georg Jensen, el món semblà haver fet ben poc cas de l'ilustre orfebre danès, primer a complir el miracle modern d'un gran artista gran industrial.

Nascut en el petit poble de Raavad en 1866, féu l'aprenentatge de l'ofici en el lloc natal.

A vint-i-sis anys guanya la medalla d'or de l'Acadèmia Danesa i una beca d'estudis artístics que li permet per primera vegada córrer i estudiar per França i Itàlia.

Al retorn a Dinamarca, Jensen cau en una època de desorientació professional, que de mica en mica frena i dirigeix de nou fins a culminar en una provatura que havia de constituir el seu gran èxit mundial.

1904. Jensen inaugura a Copenhaguen una modesta botiga i taller de joieria i argenteria.

Sap veure l'immens camp a córrer en la darrera i hi concentra tots els seus esforços i entusiasmes.

Lluita amb la banalitat artística del temps en l'ofici, que a l'ajut de les noves maquinàries excelleix en realitzacions deplorables. Jensen, inspirat per les formes naturals, presenta un novíssim aspecte d'estilització, sempre controlat per un bon gust a la quintaessència i una riquesa de materials justa. Projecta amb un gran sentit de l'ordre i del ritme. «Es un argenter—diu Oscar Benson— que en contra de les formes i idees estereotipades, té la valentia de crear un nou estil, un estil que és la perfecta expressió de l'esperit de l'edat tot just començada.»

Jensen ja no coneix cap entorpiment. Reconegut el valor de la seva obra personal, ratificat per les adquisicions de molts museus importants, troba l'ajut moral per a fer de les seves tasques una cosa d'altíssima ambició industrial. Des d'aleshores el seu nom, encapçalant botigues majestuoses de les millors ciutats, passa a ésser un personatge comú, quasi quasi amb carta d'identitat arreu on fixà la seva atenció de manufacturer.

Aquesta és a grans trets la vida de Georg Jensen. Creiem que és l'única cosa que pot dir-se d'ell en pla de síntesi biogràfica. En canvi, és molt extens el que la seva personalitat admet en el camp de l'assaig i de la crítica.

Ja sou de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana?

FITO
CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 11655

MÚSICA

El festival de la S. I. M. C.

Des de l'endemà, o més exactament, des de l'endemà-passat de la Gran Guerra, a tots els països civilitzats, tant els que havien pres part en la lluita com els que s'havien mantingut neutrals, va despertar-se, almenys entre uns grups selectes d'intel·lectuals i artistes, l'afany de renuar amb els altres pobles aquelles relacions de cordialitat, per damunt de totes les fronteres i al marge de tots els interessos materials, sense les quals és impossible l'existència d'una civilització veritable, és a dir, «humana». Per altra banda en aquells moments, com en tots els que segueixen les grans convulsions, semblava que tots els conceptes i totes les valors intel·lectuals, morals i estètiques anessin a renovar-se d'una manera radical; semblava que anava a néixer un «esperit de la post-guerra», i que calia que, de tot arreu del món, els homes de bona voluntat, aquells per als quals hi havia alguna cosa més que les coses d'utilitat immediata, estiguessin ben units per a donar a aquests nous ideals tot l'escalf i el suport que els eren necessaris. Per això foren creades tantes associacions internacionals en vistes al progrés de les ciències i les arts, i per això aquells pobles que, com el nostre, aspiren a figurar amb una personalitat pròpia en el cercle de les nacions cultes per a col·laborar plenament i efusivament amb elles, cercaren d'entrar, en una forma o altra—la política té les seves exigències—, en aquestes associacions que, almenys en l'ordre espiritual, els reconeixien aquella personalitat. Així va ésser fundada, entre tantes d'altres, la Societat Internacional per la Música Contemporània, i d'aquesta manera, i precisament gràcies a la categoria «internacional» de la nostra música, Catalunya va poder entrar a formar-ne part.

Un grup de músics vienesos va llençar, doncs, en 1922, després d'uns festivals a Salzburg, la iniciativa de fundar la S. I. M. C., i ben aviat s'hi adherien els compositors dels principals països d'Europa, dels Estats Units d'Amèrica, de les Repúbliques Sud-americanes, d'Austràlia i àdhuc del Japó. Un ilustre musicòleg anglès, Mr. Edward J. Deut, professor a la Universitat d'Oxford, era elegit president de la Societat, i es fixava la seu d'aquesta a Londres. Com a tasca fonamental, la Societat s'assenyalava l'organització d'un festival a l'any, que havia de tenir lloc en capitals cada vegada diferents, i que consistiria en una sèrie de concerts en els quals serien donades a conèixer les obres més representatives de la producció musical contemporània arreu del món. Una assemblea de delegats de les seccions nacionals nomenaria cada any el jurat encarregat de seleccionar les obres que haurien d'ésser executades durant el Festival.

D'acord amb aquestes normes, la S. I. M. C. ha anat fent via durant catorze anys i ha anat celebrant els seus festivals pertot arreu. Es llàstima només que en aquests darrers temps, aquell esperit de cooperació internacional que presidí els seus primers anys d'existència s'hagi esvaït en algun país, sota l'escomesa formidable de la mística nacionalista, de tal manera que als ulls dels servidors d'aquestes temibles divinitats de darrera hora, l'esperit universalista, el desig de crear i sostenir una civilització comuna a tots els pobles, i tota mena d'asociacions internacionals amb aquesta finalitat, han esdevingut simples plataformes per a encobrir els designis secrets de jueus i bolxevics, o bé vistoses senyeres entorn de les quals només s'agrupen en realitat els clients de l'Imperi Britànic.

Per sort, aquestes contrarietats passatgeres no han afectat la vida pròspera de la S. I. M. C., i aquest any, per mèrtis de l'activa secció catalana, s'ha aconseguit que el catorzè festival sigui celebrat a Barcelona. La secció catalana és, doncs, la que té cura de tota l'organització material d'aquests concerts, que seran donats el pròxim mes d'abril, i en els quals prendran part les nostres dues formacions orquestrals més importants: l'Orquestra Pau Casals i l'Orquestra Municipal d'Instruments de Vent. Col·laboren amb la secció catalana els components de la secció de Madrid; d'allà vindran, també per a participar en els concerts del Festival, les Orquestres Simfònica i Filharmònica.

El jurat per a aquest any va ésser designat per l'assemblea de delegats nacionals que va reunir-se a Praga el passat setembre, i el formen les personalitats següents, totes elles de gran relleu en el món musical: Ernest Ansermet, director d'orquestra, prou conegut a la nostra ciutat per la seva actuació amb la companyia de ballets russos de Serge Diaghilev; Joan Lamote de Grignon, director de la nostra Orquestra Municipal d'Instruments de Vent, i representant de la secció catalana de la S. I. M. C.; Anton von Webern, un dels compositors més prestigiosos de la jove escola que s'ha format a Viena entorn d'Arnold Schönberg, i Boleslas Woytowicz, jove compositor polonès, les obres del qual han estat molt remarcades en diversos festivals de la Societat.

Aquest jurat ha hagut d'examinar unes cent cinquanta partitures, presentades no solament per les diferents seccions nacionals de la S. I. M. C., sinó també, individualment, per nombrosos compositors que resideixen en països que encara no hi figuren. Les seccions nacionals que oficialment han presentat obres per a aquest festival són: Anglaterra, Austria, Bèlgica, Dinamarca, Espanya, França, Holanda, Hongria, Japó, Iugoslàvia, Lituània, Polònia, Suècia, Suïssa, Txecoslovàquia, U. S. A. i U. R. S. S.

La reunió del jurat per al XIV Festival de la S.I.M.C. a Barcelona. — Els senyors Anton von Webern, Boleslas Woytowicz, Edward J. Dent, Ernest Ansermet i Joan Lamote de Grignon, que componen el jurat, en una de llurs reunions.

Els programes dels concerts estan ja enllestits. El festival constarà de tres concerts d'orquestra, per als quals s'han assenyalat de moment les dates del 19, 22 i 24 d'abril, un concert d'Orquestra d'Instruments de Vent, el dia 19 d'abril a la tarda, i dos concerts de música de cambra, amb motiu dels quals vindran a Barcelona diversos solistes estrangers; la data d'aquests dos concerts serà anunciada més tard.

En el primer concert d'orquestra seran interpretades les obres següents: *Preludi i Fuga* d'Edmund von Borck (Alemanya); *Ariel* (música d'acompanyament per a un poema coreogràfic de Robert Gerhard (Catalunya); fragments de l'òpera *Karl V*, d'Ernest Krenek (Austria), i un *Concert de Violí* i els *Wozzekbruchstücke* del malaguanyat Alban Berg (Austria).

En el segon concert d'orquestra: *Obertura*, de Lenox Berkley (Anglaterra; *Simfonia*, de K. A. Deutsch (Austria); un *Concert de Violí*, de Karol Szymanowski (Polònia); *Simfonia amb piano concertant*, de Federico Elizalde (Espanya), i *Obertura* de L. Erik Larson (Suècia).

En el tercer concert d'orquestra: *Quarta Simfonia*, d'Albert Roussel (França); *Concert per a piano i orquestra*, de Frank Martin (Suïssa); *Don Lindo de Almería* («divertimento» coreogràfic), de Rodolfo Halffter (Espanya); *Concert per a Violí i Orquestra*, de Marcel Mihailovici (Romania), i *Danses Poloneses*, de Roman Palester (Polònia).

En el concert per a orquestra de vent: *Devise*, de Vladimir Vogel (U. R. S. S.); *Tres Moviments Simfònics*, de J. M. Ruera (Catalunya); *Joan de l'Os*, de Ricard Lamote de Grignon (Catalunya), i *Dyonisiaques*, de Florent Schmitt (França).

En el primer concert de música de cambra: *Psalms*, per a soprano i orquestra de cambra, de Robert Blum (Suïssa); *Sonata per a piano*, de Ludwig Zenk (Austria); *Dues frases per a quartet de corda*, de Mark Brunswik (U. S. A.); *Uspávanky* (cançons de bressol), per a soprano i orquestra de cambra, de Václar Kaprál (Txecoslovàquia), i *Concertino da camera* per a saxofó i onze instruments, de Jacques Ibert (França).

En el segon: *Sonata per a flauta i piano*, de Walter Piston (U. S. A.); *Sonets per a quartet de corda i cant*, d'Egon Wellesz (Austria); *Suite per a Violí i Piano*, de Benjamin Britten (Anglaterra); *Quelques airs de Clarisse de Juranville*, d'André Souris (Bèlgica); *Peces per a Piano*, de Manuel Blancafort (Catalunya), i *Cinquè Quartet de Corda*, de Bela Bartok.

J. PETIT

Ha mort el compositor austríac Alban Berg. En el número vinent de MIRADOR, *el nostre col·laborador Robert Gerhard publicarà un estudi sobre la personalitat del malaguanyat músic.*

—No puc donar detalls dels atracadors, però la dona que els acompanyava duia un barretó ridícul amb plomes que pel cap baix era de tres temporades enrera.

(*Marianne*, París)

IMPRESOS COSTA
NOU DE LA RAMBLA, 45
BARCELONA